

บทที่ ๓

การปลูกฝังความเชื่อตรงแนวพุทธแก่นักเรียนโรงเรียนทวีธาภิเศก

การศึกษาวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยโดยใช้การวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพและภาคสนาม ผสมผสานการวิจัยเชิงปริมาณแบบทำการทดลอง โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพในส่วนที่เป็นข้อมูลเชิงเอกสาร และข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษา วิเคราะห์สังเคราะห์ความเชื่อตรงตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญที่เป็นพื้นฐานในการนำมาวิเคราะห์ การปลูกฝังความเชื่อตรงแนวพุทธแก่นักเรียนโรงเรียนทวีธาภิเศก และใช้การวิจัยเชิงปริมาณเป็นการทดลอง (Pre-Experimental Design) แบบมีกลุ่มทดลอง ๑ กลุ่ม และทำการทดสอบเครื่องมือก่อน หลังจากนั้นจึงทำการทดลองเครื่องมือในกลุ่มทดลอง โดยการวิเคราะห์ผลจากการทดลองใช้เครื่องมือ (แบบสอบถาม) วิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ และเสนอองค์ความรู้จาก การวิเคราะห์ การปลูกฝังความเชื่อตรงแนวพุทธแก่นักเรียนโรงเรียนทวีธาภิเศก ซึ่งมีรายละเอียดและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

๓.๑ ศึกษาภูมิหลังการปลูกฝังคุณธรรมความเชื่อตรงแก่นักเรียนโรงเรียนทวีธาภิเศก

หากมองในมิติ ปัญหาของบ้านเมือง คงไม่มีใครปฏิเสธว่าต้นตอของปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนี้ส่วนหนึ่งนั้นมาจากปัญหาการคอร์รัปชันของคนบางกลุ่มที่ต้องการฉกฉวยช่วงชิงให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ของตนเอง ด้วยเหตุนี้ สำนักงานการศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร (สพม.๑) จึงเห็นว่า การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนน่าจะมีศักยภาพสูงในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ที่เป็นเครื่องป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบ ทั้งนี้สถาบันทางสังคมที่มีหน้าที่โดยตรงในการถ่ายทอดปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม คำสอนแห่งคุณธรรมให้แก่เยาวชนที่สำคัญที่สุด รองจากครอบครัวแล้วคือโรงเรียน ในการสร้างจิตสำนึกคุณธรรม ซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาคนรุ่นใหม่ที่มีซื่อสัตย์ ซื่อตรงสุจริตจริงใจ เปี่ยมด้วยคุณธรรม และเป็นแสงสว่างแห่งความหวังในการสร้างสังคมแห่งสันติสุขสืบต่อไป ทางสำนักงานการศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร (สพม.๑) เป็นหน่วยงานต้นสังกัด กำหนดให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดกิจกรรมส่งเสริมการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมความเชื่อตรง สุจริตขึ้น ซึ่งเป็น วิธีการหนึ่งที่สามารถป้องกันการทุจริต คือ การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและวินัยให้แก่เยาวชน ให้รู้จักตระหนักในหลักธรรมคำสอนทางศาสนาอย่างเคร่งครัด และโรงเรียนทวีธาภิเศก ซึ่งเป็นโรงเรียนเป้าหมายที่ได้รับเลือกให้เข้าร่วมโครงการได้ จัดทำโครงการสุจริตขึ้นในโรงเรียน โดยโรงเรียนทวีธาภิเศกรับนโยบายดังกล่าว และส่งตัวแทนคณะครูและ ผู้เกี่ยวข้องเข้าร่วมอบรมนโยบายและจัดทำโครงการปลูกฝังคุณธรรมความเชื่อตรง สุจริตแก่นักเรียนไว้ในด้านพฤติกรรมที่แสดงถึงคุณลักษณะสุจริต ๕ ประการ ไว้ดังนี้

คุณลักษณะความซื่อตรงสุจริตที่โรงเรียนทวีธาภิเศกปลูกฝังแก่นักเรียน มีอยู่ ๕ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านมีวินัย
๒. ด้านความซื่อตรงสุจริต
๓. ด้านอยู่อย่างพอเพียง
๔. ด้านมีจิตสาธารณะ
๕. ด้านทักษะกระบวนการคิด

๓.๑.๑ คุณลักษณะความซื่อตรงสุจริตของนักเรียน

๓.๑.๑.๑ ด้านมีวินัย

มีวินัย หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในข้อตกลง กฎเกณฑ์ และระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคม

ผู้ที่มีวินัย คือ ผู้ที่ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคม เป็นปกติวิสัย ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

คนเราจะประพฤติปฏิบัติตนอย่างไรขึ้นอยู่กับว่าบุคคลนั้นมีภูมิหลังมีความเป็นมาอย่างไร ในชีวิต ตลอดจนสาเหตุที่มีคุณธรรมและค่านิยมเช่นกัน ซึ่งความคิดเห็นความเชื่อมั่นเกี่ยวกับคุณธรรม หรือ การตระหนักในคุณค่าของตนเองจะเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งในการประพฤติปฏิบัติตน ในการดำเนินชีวิตของบุคคลเปรียบได้กับการวางรากฐานในการก่อสร้างที่มีความสำคัญยิ่ง

วินัย เป็นคุณสมบัติที่ดีงามที่มีอยู่ในแต่ละบุคคล ซึ่งสามารถแสดงออกมาได้ทั้งอารมณ์ ความรู้สึก เจตคติและพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากสามัญสำนึกภายในจิตใจที่ได้รับการอบรม ปลูกฝัง ชี้นำของมนุษย์ในสังคมด้วยความสมัครใจ และมีความมุ่งมั่นที่จะกระทำในสิ่งที่ดี ประกอบด้วย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ซื่อตรงมีเมตตา ใจกว้าง มีเหตุผล มีความกล้า เชื่อมั่นในตนเอง มีความอดทนโดยที่สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะติดตัวในแต่ละบุคคลอย่างถาวร^๑

มีวินัย หมายถึง การควบคุมความประพฤติให้ถูกต้องและเหมาะสมกับจรรยา มารยาท ข้อตกลง กฎหมาย และศีลธรรม การรู้จักควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตามข้อตกลง ข้อบังคับ ระเบียบแบบแผน และขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม^๒

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การรู้จักควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตามข้อตกลง กฎหมาย และ ศีลธรรมนั้นย่อมนำมาซึ่งความสุขในชีวิตของตน ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมและ ประเทศชาติ

^๑ ปรีชา ริโยธา, “การปฏิบัติงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโดยใช้ โครงการพัฒนาจิตในโรงเรียนบ้านแฝกโนนสำราญ จังหวัดนครพนม”, การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๖ หน้า ๒๓.

^๒ คณะทำงานโครงการโรงเรียนสุจริต โรงเรียนทวีธาภิเศก, การศึกษาพฤติกรรมที่สอดคล้องคุณลักษณะ สุจริต ๕ ประการ ของนักเรียนโรงเรียนทวีธาภิเศก ปีการศึกษา ๒๕๕๘, หน้า ๑๔-๑๕.

๓.๑.๑.๒ ด้านความซื่อตรงสุจริต

ซื่อตรงสุจริต คุณลักษณะที่เป็นจุดเน้นคือ ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเอง ต่อผู้อื่น สังคม และโลก ทั้งทางกาย วาจา และใจ ซึ่งจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีพฤติกรรมให้ข้อมูลที่ถูกต้อง และเป็นจริง ปฏิบัติหน้าที่โดยคำนึงถึงความถูกต้อง ละอายและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด ปฏิบัติตามคำมั่นสัญญา ไม่ถือเอาสิ่งของหรือผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตน ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยความซื่อตรง ไม่หาประโยชน์ในทางที่ไม่ถูกต้อง

ความซื่อตรง สุจริต ความหมายของซื่อตรง สุจริต หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในความถูกต้อง ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองและผู้อื่น ทั้งทางกาย วาจา ใจ ผู้ที่มีความซื่อตรง สุจริต คือ ผู้ที่ประพฤติตรงตามความเป็นจริง ทั้งทางกาย วาจา ใจ และยึดหลักความจริง ความถูกต้องในการดำเนินชีวิต มีความละอายและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง ความภักดี ความซื่อตรง การประพฤติตรง คือไม่ คดโกง ไม่หลอกลวง โดยมากผู้ ซื่อสัตย์สุจริต จะเป็นผู้มีกำลังใจเข้มแข็ง มีใจบริสุทธิ์ หนักแน่น อดทน รักเกียรติยศชื่อเสียง ไม่เห็นแก่ตัว^๓

ทวิ บุญเกตุ^๔ ได้จำแนกความซื่อตรงออกเป็น ๓ ด้าน ดังนี้

๑. ซื่อตรงต่อตนเอง เป็นเครื่องหมายของความมี หิริโอตตัปปะ ไม่กล้ากระทำในสิ่งที่ไม่สุจริต แม้การกระทำนั้นๆ จะไม่มีใครเห็นก็ตาม ทำตามคำพูดโดยไม่เหลวไหล
๒. ซื่อตรงต่องานที่ทำ ได้แก่ ความซื่อตรง เทียงตรง ไม่แสวงผลประโยชน์ในทางที่ตนชอบซึ่งเป็นทางที่ผิดทำนองครองธรรม
๓. ซื่อตรงต่อเพื่อนฝูง ได้แก่ การไม่คด ไม่โกง ไม่เอารัดเอาเปรียบเพื่อนและต้องการความรัก ความหวังดี ความสงสารและซื่อตรงต่อกัน

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ^๕ จำแนกความซื่อตรงสุจริต ออกได้ดังนี้

๑. ความซื่อตรงสุจริต ต่อตนเอง คือ มีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี การมีความละอาย เกรงกลัวต่อการกระทำผิด การไม่พูดสับปลั้หลอกลวง การไม่คิดโลภของผู้อื่น ไม่คล้อยตามพวกที่ลากหรือชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย มั่นคงในการทำดีของตน ไม่คดโกง มีความตั้งใจทำจริง ประพฤติตรงตามที่พูดและคิด ในกรณีของนักเรียนจะเห็นความซื่อตรงต่อตนเองคือ เรียนจริงมาโรงเรียนตรงต่อเวลา ทำการบ้านไม่ลอกคนอื่น เวลาสอบก็ตั้งใจสอบ ไม่ทุจริตในห้องสอบ

^๓ ทวิ บุญเกตุ, **พอสอนลูก**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เฟื่องเกสร, ๒๕๕๒) หน้า ๑๒.

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒.

^๕ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔** (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๔) หน้า ๑๔๗-๑๔๘.

๒. ความซื่อตรงสุจริตต่อบุคคล คือ มีความซื่อตรงสุจริตต่อผู้อื่น ต่อมิตร ต่อหัวหน้างาน ต่อผู้มีพระคุณ ลักษณะสำคัญคือ มีความจริงใจต่อผู้อื่น ไม่ชักชวนผู้อื่นไปในทางที่เสื่อมเสีย ไม่สอพลอเพื่อหาประโยชน์ส่วนตน เตือนสติแนะนำในสิ่งที่ประโยชน์ ยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น ไม่คิดริษยา กลั่นแกล้ง ไม่ถือเอาของผู้อื่นมาเป็นของตนโดยการลักขโมยฉ้อโกง ไม่ละเมิดของรักของผู้อื่น ยอมรับผิดหากตนเป็นผู้ทำผิดต่อผู้อื่น ไม่ผิดนัด รู้จักเคารพสิทธิ์ของผู้อื่น ไม่หยิบบางสิ่งของผู้อื่นไปโดยไม่ได้รับอนุญาต มีความประพฤติดีทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น

๓. ความซื่อตรงสุจริตต่อหน้าที่ คือ มีความรับผิดชอบหน้าที่ที่ตนทำหรือได้รับมอบหมาย และทำให้ดีที่สุด ไม่ทอดทิ้งหน้าที่ ไม่ทุจริตคดโกง ไม่ใช้อำนาจหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนตน รักษาระเบียบกฎเกณฑ์ ตรงต่อเวลา ไม่เอาเวลาทำงานในหน้าที่ไปใช้ประโยชน์ส่วนตน

๔. ความซื่อตรงสุจริตต่อหมู่คณะ สังคมและประเทศชาติ คือ การรักษาความสามัคคี ไม่นำความลับของหมู่คณะ สังคม ประเทศชาติไปเปิดเผย ไม่เป็นต้นเหตุให้คนนอกมาทำลายหมู่คณะ ไม่คิดทรยศทำลายสถาบันหลักของชาติ ไม่ร่วมมือกันทำงานใดๆ ที่ผิดกฎหมาย หรือระเบียบข้อบังคับ สำนึกว่าตนเองเป็นพลเมืองของประเทศ จะต้องปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี ช่วยกันรักษาความสงบ สิ่งใดที่สร้างขึ้นเป็นสาธารณสมบัติจะต้องช่วยกันรักษา และรู้จักใช้อย่างทะนุถนอม

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา^๖ ได้วิเคราะห์โครงสร้างของความซื่อตรง แบ่งออกเป็น ๔ ลักษณะ คือ

๑. ความซื่อตรงต่อตนเอง คือ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออก คือ

- ๑) ไม่สับปลับกลั่นแกล้ง
- ๒) ไม่คล้อยไปตามพวกที่ลากหรือจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย
- ๓) มั่นคงต่อการกระทำดีของตน
- ๔) ไม่คดโกง มีความตั้งใจจริง
- ๕) ประพฤติตรงตามที่พูด

๒. ความซื่อตรงต่อหน้าที่การงาน พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออก คือ

- ๑) ไม่เอาเวลาทำงานในหน้าที่ไปใช้ทำประโยชน์ส่วนตัว
- ๒) ไม่ใช้อำนาจหน้าที่ทำประโยชน์ส่วนตัว

๓. ความซื่อตรงต่อบุคคล คือ มีความซื่อตรงต่อผู้อื่น ต่อมิตร ต่อหัวหน้า ต่อผู้มีพระคุณ พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออก คือ

- ๑) ประพฤติตรงไปตรงมาไม่คิดคดต่อผู้อื่น
- ๒) ไม่ชักชวนไปในทางที่เสื่อมเสีย

^๖ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา , คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ, (กรุงเทพมหานคร: มิตรภาพการพิมพ์และสตีวดีโอ, ๒๕๓๔) หน้า ๑๒๙-๑๓๑.

- ๓) ไม่สอพลอเพื่อหาประโยชน์ส่วนตน
- ๔) ยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น ไม่คิดริษยาหรือกลั่นแกล้ง
- ๔. ความซื่อตรงต่อคณะสังคมและประเทศชาติ พฤติกรรมของที่บุคคลแสดงออก คือ
 - ๑) ร่วมมือร่วมใจกันทำงานด้วยความบริสุทธิ์ใจ
 - ๒) ไม่เห็นแก่ประโยชน์ของตนหรือเอาดีเข้าตน
 - ๓) ไม่ร่วมมือกันทำงานใดๆ ที่ผิดกฎหมาย หรือผิดระเบียบข้อบังคับของสังคม

หรือหมู่คณะ

นอกจากนี้พฤติกรรมที่แสดงออกเกี่ยวกับ ความไม่ซื่อตรงสุจริตที่พบอยู่ในชีวิตประจำวัน ยังรวมถึงกรณีดังต่อไปนี้ด้วย

- ๑) ยืมมาแล้วทำเป็นลืมไม่ส่งคืน
- ๒) ทำของผู้อื่นเสียหายแล้วนิ่งเฉย
- ๓) ทำงานแต่เฉพาะหน้า ทำงานลวกๆ
- ๔) ซื่อของสตางค์ทอนเกินก็เฉยเสีย
- ๕) เอาของคนอื่นมาเป็นของตน
- ๖) ไม่ชำระหนี้
- ๗) ไม่รักษาคำมั่นสัญญา
- ๘) พุจริตต่อหน้าที่ การคดโกง
- ๙) กล่าวเท็จ การบิดพลิ้ว การหลอกลวง
- ๑๐) ไม่ตรงต่อเวลา

ซื่อตรง สุจริต หมายถึง การประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสม และตรงต่อความเป็นจริง ประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ทั้งกาย วาจา ใจ ต่อตนเองและผู้อื่น รวมตลอดทั้งต่อหน้าที่ การงาน และคำมั่นสัญญา ความประพฤติที่ตรงไปตรงมา และจริงใจในสิ่งที่ถูกที่ควรถูกต้องตามทำนอง ธรรมเนียม รวมไปถึงการไม่คิดคดทรยศ ไม่คดโกง และไม่หลอกลวง นอกจากนี้แล้วความซื่อตรงสุจริต ยังรวมถึง การรักษาคำพูดหรือคำมั่นสัญญา และการปฏิบัติหน้าที่การงานของตนเองด้วยความ รับผิดชอบ และด้วยความซื่อตรงสุจริตไม่แสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองและผู้อื่น^๗

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ซื่อตรง สุจริตนั้น เป็นการประพฤติปฏิบัติตนอย่างตรงไปตรงมา อย่าง จริงใจทั้งต่อตนเองและผู้อื่นด้วยความสุจริต โดยไม่แสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองและผู้อื่นด้วย

๓.๑.๑.๓ ด้านอยู่อย่างพอเพียง

อยู่อย่างพอเพียง คือการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม มี ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข จะต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีพฤติกรรมใช้ ทรัพย์สินของตนเอง ดำเนินชีวิตอย่างประหยัด คุ้มค่า และเก็บรักษาดูแลอย่างดี รวมทั้งการใช้เวลา

^๗ คณะทีมงานโครงการโรงเรียนสุจริต โรงเรียนทวีธาภิเศก, การศึกษาพฤติกรรมที่สอดคล้องคุณลักษณะ สุจริต ๕ ประการ ของนักเรียนโรงเรียนทวีธาภิเศก ปีการศึกษา ๒๕๕๘, (กรุงเทพมหานคร: โรงเรียนทวีธาภิเศก, ๒๕๕๘), หน้า ๑๕-๑๗.

อย่างเหมาะสม ใช้ทรัพยากรของส่วนรวมอย่างประหยัด คุ่มค่าและเก็บรักษาดูแลอย่างดี ปฏิบัติตน และตัดสินใจด้วยความรอบคอบ มีเหตุผล ไม่เอาเปรียบผู้อื่นและไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน พร้อมให้อภัย เมื่อผู้อื่นกระทำผิดพลาด วางแผนการเรียน การทำงาน และการใช้ชีวิตประจำวันบนพื้นฐานของ ความรู้ข้อมูลข่าวสาร

อยู่อย่างพอเพียง หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ผู้ที่อยู่อย่างพอเพียงคือผู้ที่ดำเนินชีวิตอย่างประมาณตน มีเหตุผล รอบคอบ ระมัดระวัง อยู่ร่วมกับผู้อื่น ด้วยความรับผิดชอบ พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภมาก ความพอเพียงอาจจะมีมากอาจจะมีของ หุรหาก็ได้ แต่ต้องไม่เบียดเบียนผู้อื่น ต้องพอประมาณตามอัตภาพ เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่างๆ มีการวางแผนป้องกันความเสี่ยง และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นอยู่อย่างพอเพียง ต้องรู้ประมาณ ตนและมีเหตุผลในการดำเนินชีวิตด้วย อยู่ได้โดยไม่ต้องไม่เดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานเศรษฐกิจ ของตนเองให้ดีเสียก่อน คือตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ ไม่ใช่มุ่งหวังแต่จะห่มเหวความเจริญ ยก เศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียว เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อม สามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าและฐานะทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้นไปตามกำลังของตนเองได้^๘

เศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย ๓ คุณลักษณะที่เป็นห่วงประสานกัน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ ได้แก่

๑. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ
๒. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ
๓. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

นอกจากคุณลักษณะ ๓ ห่วงดังกล่าวแล้ว สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ การกำหนดเงื่อนไขไว้ ๒ ประการ เพื่อการตัดสินใจดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน ดังเงื่อนไขต่อไปนี้^๙

๑. เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับวิชาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

^๘ สุเมธ ตันติเวชกุล, “จิตวิทยากับคุณภาพชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง”, มติชน, (๗ มีนาคม ๒๕๔๙ : ๒๕๔๙) : ๑๓.

^๙ รงค์ ประพันธ์พงศ์, เศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่, (กรุงเทพมหานคร: สถาพรบุ๊คส์, ๒๕๕๐) หน้า ๓๔-๓๖.

๒. เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ดังองค์ประกอบ 7 ประการของเศรษฐกิจพอเพียง ดังต่อไปนี้

- ๑) พึ่งพาตนเอง
- ๒) พอประมาณ
- ๓) เดินทางสายกลาง
- ๔) มีภูมิคุ้มกัน
- ๕) มีเหตุผล
- ๖) เป็นคนดี
- ๗) รู้จักสามัคคี

สรุปได้ว่า อยู่อย่างพอเพียง หมายถึง การมีความพอดีในการบริโภค ใช้ทรัพยากร และ เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ คำนึงถึงฐานะและเศรษฐกิจ คิดก่อนใช้จ่ายตามความเหมาะสม รู้จักการ เพิ่มพูนทรัพย์ ด้วยการเก็บและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ดูแลรักษาฐานะทรัพย์ของตนเอง มีการเก็บออมเงินไว้ตามสมควร^{๑๐}

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า อยู่อย่างพอเพียงนั้นเป็นการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ อย่างมีเหตุมีผล ด้วยความรอบคอบ มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี การบริโภคและใช้จ่ายต้องคำนึงถึงฐานะของตน ไม่ฟุ้งเฟ้อ ใช้ชีวิตตามฐานะความเป็นอยู่ ไม่อยากมีอยากได้เกินฐานะของตนเองจนเป็นหนี้และต้องไม่ไปคดโกงผู้อื่น รู้จักแบ่งเก็บและออมไว้ใช้ในยามจำเป็นด้วย

๓.๑.๑.๔ ด้านมีจิตสาธารณะ

จิตสาธารณะ หมายถึง ความสำนึกใส่ใจและพร้อมจะมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ รวมถึงความเคารพและห่วงใยในสมบัติส่วนรวมซึ่งมิใช่เฉพาะครอบครัว ญาติมิตร คนรอบข้าง หรือ ชุมชนละแวกบ้านเท่านั้น หากคลุมไปถึงบุคคลอื่นที่ไม่รู้จัก ไม่เคยพบ แต่ก็รู้อยู่ว่าเป็นส่วนหนึ่งของ สังคมที่ตนสังกัด^{๑๑}

จิตสาธารณะ หมายถึง การกระทำที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสาธารณะสมบัติด้วยการเอาใจใส่เป็นธุระและเข้าร่วมในเรื่องส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม โดยพิจารณาจากการที่บุคคลหลีกเลี่ยงการใช้หรือกระทำที่ให้เกิดการชำรุดเสียหายต่อของส่วนรวม มุ่งปฏิบัติเพื่อส่วนรวมในการดูแลรักษาของส่วนรวม เช่น การทำตามหน้าที่ที่กำหนด การดูแลความสะอาดเรียบร้อย การรักษาสาธารณะสมบัติรับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้น มีส่วนร่วมในการหาแนวทางแก้ไข และ

^{๑๐} คณะทีมงานโครงการโรงเรียนสุจริต โรงเรียนทวีธาภิเศก , การศึกษาพฤติกรรมที่สอดคล้อง คุณลักษณะสุจริต ๕ ประการ ของนักเรียนโรงเรียนทวีธาภิเศก ปีการศึกษา ๒๕๕๘, หน้า ๑๘-๒๐.

^{๑๑} พระไพศาล วิสาโล , วิถีสังคมไทย ชุดที่ ๔ ประชาสังคมและวัฒนธรรมชุมชน , (กรุงเทพมหานคร : เรือนแก้วการพิมพ์ ๒๕๕๔), หน้า ๑๕.

ติดตามประเมินผล รวมถึงการรับอาสาทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม เคารพสิทธิของผู้อื่นในการใช้ของส่วนรวม ไม่ยึดเอาของส่วนรวมมาเป็นของตนเอง^{๑๒}

จิตสาธารณะ หมายถึง พลเมืองผู้รู้ตื่น และตระหนักในสิทธิและความรับผิดชอบที่จะสร้างสรรค์สังคม การมีจิตที่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม มีความรับผิดชอบต่อเรื่องของส่วนรวม มีการใช้ของส่วนรวมอย่างรับผิดชอบ การถือเป็นหน้าที่ในการดูแลรักษาสมบัติของส่วนรวม มีการแบ่งปัน และเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้สมบัติของส่วนรวมนั้นและการไม่ยึดสมบัติของส่วนรวมมาเป็นของตนเอง หรือกลุ่ม^{๑๓}

มีจิตสาธารณะ คุณลักษณะที่เป็นจุดเน้น คือ ช่วยเหลือ ผู้อื่นด้วยความเต็มใจ ไม่หวังผลตอบแทน ร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน สังคม ซึ่งจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีพฤติกรรม ร่วมกิจกรรมเผยแพร่ความดีของบุคคลในโรงเรียน ชุมชน สังคม ที่เป็นต้นแบบการไม่ทุจริต ร่วมกิจกรรมป้องกันต่อต้านการทุจริต

ผู้มีจิตสาธารณะ คือ ผู้ที่มีคุณลักษณะเป็นผู้ให้และช่วยเหลือผู้อื่น แบ่งปันความสุขส่วนตน เพื่อทำประโยชน์แก่ส่วนรวม เข้าใจ เห็นใจผู้ที่มีความเดือดร้อน อาสาช่วยเหลือสังคม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วยร่างกาย สติปัญญา ลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา หรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้เกิดในชุมชน โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

มีจิตสาธารณะ หมายถึง คุณลักษณะทางจิตใจของบุคคลเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่า หรือการให้คุณค่าแก่การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและสิ่งต่างๆ ที่เป็นสิ่งสาธารณะที่ไม่มีผู้ใดผู้หนึ่งเป็นเจ้าของ หรือเป็นสิ่งที่คนในสังคมเป็นเจ้าของร่วมกัน เป็นสิ่งที่สามารถสังเกตได้จากความรู้สึกนึกคิด หรือการกระทำที่แสดงออกมา ได้แก่ การหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำที่จะทำให้เกิดความชำรุดเสียหายต่อส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม การถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาของส่วนรวมในวิสัยที่ตนสามารถทำได้ และการเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม^{๑๔}

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า มีจิตสาธารณะนั้นเป็นผู้ที่ขออาสาช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม โดยลงทั้งร่างกาย แรงใจ และสติปัญญา ตลอดจนทรัพย์สิน เพื่อช่วยกันแก้ปัญหาส่วนรวมโดยไม่คิดถึงประโยชน์ส่วนตน ร่วมกันสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้เกิดขึ้นแก่สังคมอย่างมีความสุข

^{๑๒} โกศล มีความดี, “ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการมีจิตสาธารณะของข้าราชการตำรวจ”, ปริญญานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๔๗, หน้า ๑๗.

^{๑๓} อัญชลี ยิ่งรักพันธ์, “ผลการใช้สถานการณ์จำลองผสานกับเทคนิคการประเมินผลจากสภาพจริงเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕”, ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. การวัดผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๐, หน้า ๑๒.

^{๑๔} คณะทีมงานโครงการโรงเรียนสุจริต โรงเรียนทิวาภิเศก , การศึกษาพฤติกรรมที่สอดคล้องคุณลักษณะสุจริต ๕ ประการ ของนักเรียนโรงเรียนทิวาภิเศก ปีการศึกษา ๒๕๕๘, หน้า ๒๐-๒๒.

๓.๑.๑.๕ ด้านทักษะกระบวนการคิด

การคิด เป็นการทำให้ปรากฏหรือประกอบเป็นรูป หรือเป็นขึ้นในใจ ใคร่ครวญ ไตร่ตรอง คาคคเน คำนวน มุ่ง จงใจ ตั้งใจ ทักษะการคิด ความสามารถในการคิดในลักษณะต่างๆ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของกระบวนการคิดที่สลับซับซ้อน จัดเป็นประเภทใหญ่ ได้ ๒ ประเภท คือ

๑. ทักษะพื้นฐาน ได้แก่ ทักษะการสื่อความหมาย ทักษะการคิดที่เป็นแกนหรือทักษะการคิดทั่วไป ทักษะพื้นฐาน เป็นทักษะการคิดที่เป็นพื้นฐานเบื้องต้นต่อการคิดในระดับที่สูงขึ้นหรือซับซ้อน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นทักษะการสื่อความหมายที่บุคคลทุกคนจำเป็นต้องใช้ในการสื่อสารความคิดของตน เช่น ทักษะการสื่อความหมาย ในการฟัง การอ่าน การพูด การเขียน การรับรู้ การจำ การบอกความรู้ การใช้ข้อมูล การบรรยาย การอธิบาย การทำให้กระจ่าง การแสดงออกถึงความสามารถของตน ทักษะการคิดที่เป็นแกนหรือทักษะการคิดทั่วไป เป็นทักษะการคิดที่จำเป็นต้องใช้อยู่เสมอในการดำรงชีวิตประจำวัน และเป็นพื้นฐานของการคิดขั้นสูงที่มีความสลับซับซ้อน ซึ่งคนเราจำเป็นต้องใช้ในการเรียนรู้เนื้อหาวิชาการต่างๆ ตลอดจนใช้ในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ เช่น ทักษะการคิดที่เป็นแกน ได้แก่ การสังเกต การสำรวจ การตั้งคำถาม การเก็บรวบรวมข้อมูล การระบุ การจำแนก แยกแยะ การจัดลำดับ การเปรียบเทียบ การจัดหมวดหมู่ การสรุป อ้างอิง การแปล การตีความ การเชื่อมโยง การขยายความ การให้เหตุผล การสรุปย่อ

๒. ทักษะการคิดขั้นสูง หรือทักษะการคิดที่ซับซ้อน เป็นทักษะการคิดที่มีขั้นตอนหลายขั้น และต้องอาศัยทักษะการสื่อความหมายและทักษะการคิดที่เป็นแกนหลายๆ ทักษะในแต่ละขั้น ทักษะการคิดขั้นสูงจึงจะพัฒนาได้เมื่อเด็กได้พัฒนาทักษะการคิดพื้นฐานจนมีความชำนาญพอสมควรแล้ว ทักษะการคิดที่ซับซ้อน ได้แก่ การสรุปความ การให้คำจำกัดความ การวิเคราะห์ การผสมผสาน ข้อมูล การจัดระบบความคิด การสร้างองค์ความรู้ใหม่ การกำหนดโครงสร้างความรู้ การแก้ไข ปรับปรุงโครงสร้างความรู้ใหม่เสีย การค้นหาแบบแผน การหาความเชื่อพื้นฐาน การคิดคเนหรือการพยากรณ์ การตั้งสมมติฐาน การทดสอบสมมติฐาน การตั้งเกณฑ์ การพิสูจน์ความจริง การประยุกต์ใช้ความรู้

ทักษะการคิดและกระบวนการคิด เป็นพื้นฐานสำคัญที่ใช้ในการเรียนการสอน ไม่ว่าใช้วิธีการสอนเทคนิคการสอนใด จะประสบผลหรือไม่ ขึ้นอยู่กับผู้สอนและผู้เรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหา การให้เหตุผล การสื่อสาร การสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์และการนำ การเชื่อมโยง ความรู้ต่างๆ ทุกสาขาวิชา และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นปัญหาอาจเป็นเพราะผู้สอนที่ไม่สามารถหาแนวทางในการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิดได้

ดังนั้น ผู้สอนควรมีความรู้ในเรื่องทักษะการคิดและกระบวนการคิด เพื่อจะได้นำความรู้ไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนได้ และสิ่งสำคัญเป็นอย่างยิ่งคือ การวัดและประเมินผลด้านทักษะและกระบวนการ ควรมีการประเมินในระหว่างเรียนหรือขณะทำการสอนหรือประเมินไปพร้อมกับการประเมินความรู้ในเนื้อหาวิชา

ทักษะกระบวนการคิด มีคุณลักษณะที่เป็นจุดเน้น คือ ทักษะ การจำแนก เปรียบเทียบ แยกแยะ ทักษะกระบวนการคิดเชิงเหตุผล คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ และทักษะกระบวนการคิดเชิงสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหา ซึ่งจะต้องพัฒนานักเรียนให้เกิดพฤติกรรมสามารถจำแนก เปรียบเทียบ

แยกแยะ แ่งมุมต่างๆ ของการทุจริต ซึ่งจะต้องพัฒนาพฤติกรรมผู้เรียนไม่ทุจริต การต่อต้านหรือไม่ต่อต้าน เช่น ข้อดีข้อเสีย ประโยชน์โทษ ความเหมาะสม ความไม่เหมาะสม สามารถแสดงความเห็น วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ และประเมินความสมเหตุสมผล ความน่าเชื่อถือ และคุณค่าของการกระทำ หรือไม่กระทำทั้งของตนเองและผู้อื่น และสามารถปรับตัวในสังคม และสร้างสรรค์ผลงานต่อต้านการทุจริต^{๑๕}

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ทักษะกระบวนการคิด เป็นการคิดเชิงสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาอย่างมีระบบ รู้จักเปรียบเทียบ แยกแยะ เห็นชอบหรือไม่เห็นชอบ ตลอดจนการต่อต้านหรือสนับสนุนการทุจริต วิเคราะห์ถึงคุณค่าจากการกระทำของตนเองและผู้อื่นอย่างถูกต้องตามธรรม และสามารถปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

๓.๑.๒ ความหมายและความสำคัญของความซื่อตรงสุจริตของนักเรียน

๓.๑.๒.๑ ความหมายของคุณลักษณะความซื่อตรงสุจริต

คุณลักษณะความซื่อตรงสุจริต หมายถึง ความประพฤติดี, ความประพฤติตามทำนองครองธรรม ความประพฤติซื่อตรงต่อหน้าที่ เป็นการประพฤติชอบ ประพฤติดี ส่งผลให้ผู้ประพฤติประสบกับสิ่งที่ดี เช่น พุดความจริง พุดจาไพเราะ ปราศรณาดีต่อผู้อื่น เป็นต้น สุจริต เป็นความประพฤติดี ประพฤติงาม และประพฤติปฏิบัติในวิถีที่เรียบง่าย การประพฤติดีงามนั้น สะท้อนผ่าน ๓ มิติ ดังนี้

๑. กายสุจริต เป็นการประพฤติดี และงดงามทางกาย โดยงดเว้นจากการเบียดเบียน และฆ่าสัตว์ (ปาณาติบาต) การไม่แย่งชิง คดโกง ยักยอก และลักพาสิ่งของที่เจ้าของมิได้อนุญาต (อทินนาทาน) และการประพฤติผิดในเรื่องกามคุณจนขาดความสำรวมระวัง (การเมสุมิฉฉาจาร)

๒. วาสุจริต เป็นการประพฤติดี และงดงามทางกาย โดยงดเว้นจากการพูดเท็จ และบิดเบือนเพื่อให้ได้มา (มุสาวาท) การพูดจาเหน็บแนม และส่อเสียดบุคคลอื่น (ปิสุณวาจา) การพูดคำหยาบคายเพื่อให้คนอื่นเจ็บใจ (ผรุสวาท) และการพูดเพ้อเจ้อหาสาระไม่ได้จากการพูดเหล่านั้น (สัมผัปปลาปะ)

๓. มโนสุจริต เป็นการประพฤติดี และงดงามทางจิตใจ โดยการไม่เพ่งเล็งที่จะแสวงหาช่องทางเพื่อให้ได้ทรัพย์สินสมบัติของคนอื่น (อนภิขมา) การไม่ผูกพยาบาทจองเวรคนอื่น (อพยาบาท) และการมีความคิดในทางที่ถูกต้องเหมาะสม มีปัญญาคิดพิจารณาสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง (สัมมาทิฐิ)

ความประพฤติชอบทั้ง ๓ ทางนี้ เป็นสิ่งที่ดี ควรทำเพราะเมื่อทำลงไปแล้วจะทำให้ตนเอง และผู้อื่นมีความสุข และส่งผลให้สังคมส่วนรวมมีความสุข

^{๑๕} คณะทีมงานโครงการโรงเรียนสุจริต โรงเรียนทวีธาภิเศก , การศึกษาพฤติกรรมที่สอดคล้องคุณลักษณะสุจริต ๕ ประการ ของนักเรียนโรงเรียนทวีธาภิเศก ปีการศึกษา ๒๕๕๘, หน้า ๑๑-๑๓.

คุณประโยชน์ของความสุจริต

- ๑) พ้นจากความเดือดร้อน
- ๒) มีแต่คนสรรเสริญ
- ๓) มีความสุขทางโลก
- ๔) มีความสุขทางธรรม

ความสุจริต ในมิติของมโนสุจริตจะเน้นหนักไปที่การไม่คิดละโมภโลภมากอยากได้ของบุคคลอื่น หรือสมบัติสาธารณะ โดยการคิดแสวงหาช่องทางที่จะนำอำนาจ และหน้าที่ไปกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อที่จะได้มา ในขณะที่กายสุจริตจะเน้นไปที่การตัดสินใจไม่ประพฤติดุจริตคอร์รัปชันโดยการแสดงออกทางกายด้วยลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การใช้กำลัง หรือ อาวุธแย่งชิงโดยตรง หรือการแย่งชิง และคดโกงด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งของ หรือสมบัติสาธารณะที่ตัวเองได้ตั้งใจและวางแผนเพื่อแย่งชิงหรือคดโกง ส่วนวจีสุจริตนั้น เป็นการใช้วาจาเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่มุ่งหวัง วจีสุจริตต้องไม่โน้มน้าว ไม่บิดเบือน ไม่โกหกหรือหลอกลวงด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้ได้มา เพื่อให้คู่กรณี หรือบุคคลอื่นๆ หลงเชื่อจนได้มาซึ่งสิ่งที่มุ่งหวัง^{๑๖} เมื่อปฏิบัติตัวดำรงตนอยู่ในหลักการนี้อย่างสม่ำเสมอแล้ว จะก่อให้เกิดความสุขทั้งในโลกนี้ และโลกหน้า

เมื่อมนุษย์แต่ละคนยึดมั่นอยู่ในสุจริตธรรมโดยการสุจริตต่อธรรม ใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาท ธรรมนั้นจะทำหน้าที่รักษามนุษย์แต่ละคนด้วยความสุจริตเช่นกัน ซึ่งไม่เพียงที่มนุษย์จำต้องสุจริตต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งทั้งในการดำเนินชีวิตและการทำงาน แต่จำเป็นต้องเริ่มต้นด้วยความ “สุจริตต่อธรรม” เมื่อนั้นธรรมจะทำหน้าที่รักษาผู้ประพฤติธรรมด้วยความสุจริตเช่นเดียวกัน กล่าวคือการประพฤติธรรมและประพฤติชอบที่สอดคล้องต่อธรรม ธรรมจะทำหน้าที่รักษาให้ชีวิตแต่ละคนดีและดำรงมั่นอยู่ในความชอบธรรมเช่นกัน ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ที่ทรงพระราชทาน ณ ตำหนักจิตรลดารโหฐาน ใน วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๐ ว่า “ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นพื้นฐานของความดีทั้งปวง จึงต้องฝึกอบรมให้เกิดในตัวเอง เพื่อจักได้เป็นคนดีมีประโยชน์ และมีชีวิตที่สะอาด ที่เจริญมั่นคง...”^{๑๗} ความสุจริตจึงถือได้ว่าเป็นหลักการพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาชีวิตเพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านได้ใช้เป็นหลักปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ทั้งในการดำเนินชีวิต การประกอบสัมมาชีพ การทำงาน และการเข้าไปเกี่ยวข้องกับคนอื่น

การดำเนินชีวิตด้วยหลัก “สุจริตธรรม” หรือ “ความซื่อตรงสุจริต” อันเป็นแนวทางที่พระพุทธเจ้าทรงย้าเตือนให้พุทธศาสนิกชนได้ตระหนักรู้ว่า การดำรงตนอยู่ในครรลองของสุจริตธรรมนั้น ธรรมะจะรักษาคนที่คิด พูด และทำ อย่างสุจริตมีความสุขทั้งในโลกนี้ และโลกอื่น ตลอดเวลาในการดำเนินชีวิต และความซื่อตรงสุจริตจะเป็นพื้นฐาน หรือตัวชี้วัดความดีงามในการใช้ชีวิตร่วมกันกับคนอื่น ๆ ในสังคม การยึดมั่นอยู่ใน “สุจริตธรรม” ยังผลดีต่อการดำเนินชีวิตทั้งในปัจจุบันและชีวิตใน

^{๑๖} พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, สุจริตธรรมในฐานะเครื่องมือป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.mcu.ac.th>. [๑ ก.ค. ๒๕๕๗].

^{๑๗} อ่างใน คณะที่งานโครงการโรงเรียนสุจริต โรงเรียนทวีธาภิเศก, การศึกษาพฤติกรรมที่สอดคล้องคุณลักษณะสุจริต ๕ ประการ ของนักเรียนโรงเรียนทวีธาภิเศก ปีการศึกษา ๒๕๕๘, (กรุงเทพมหานคร: โรงเรียนทวีธาภิเศก, ๒๕๕๘) หน้า ๒๓-๒๕.

อนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ชีวิตหลังความตาย” ในการยึดมั่นอยู่ในสุจริตธรรมจะก่อให้เกิดความสุขในทุกเวลาของการดำเนินชีวิตโดยการประพฤติชอบด้วยกาย (กายสุจริต) ประพฤติชอบด้วยวาจา (วจีสุจริต) ประพฤติชอบด้วยใจ (มโนสุจริต)

สรุปได้ว่า การยึดมั่นอยู่ในสุจริตธรรมนั้น จึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการดำเนินชีวิตและการยึดมั่นดังกล่าว จะก่อให้เกิดความสุขในทุกเวลาของการประพฤติและปฏิบัติ ซึ่งสุจริตธรรมจะทำให้หน้าที่ในการดูแลรักษาคนที่ปฏิบัติให้มีความสุข สุจริตธรรมที่พัฒนาให้เกิดมีขึ้นในจิตใจนั้น จะส่งผลต่อการทำงาน ครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติและสังคมโลกต่อไป^{๑๘}

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า คุณลักษณะความซื่อตรงสุจริต เป็นผู้ที่ดำรงตนอยู่ในครรลองของสุจริตธรรม ทั้งทางความคิด การพูด และการกระทำ โดยการแสดงออกอย่างตรงไปตรงมาทั้งทางกาย วาจา ใจ ยึดมั่นในความดีงาม ยึดมั่นสุจริตธรรมในการดำเนินชีวิต ก่อให้เกิดความสุขทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

๓.๑.๒.๒ ความสำคัญของคุณลักษณะความซื่อตรงสุจริต

การพัฒนาประเทศโดยมุ่งพัฒนาความเจริญทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว โดยขาดความสมดุลกับการพัฒนาทางด้านจิตใจ คุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม ยังได้ก่อให้เกิดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในประเทศจำนวนมาก จากสถานการณ์และสภาพบ้านเมืองปัจจุบันนั้นเป็นที่ประจักษ์โดยทั่วกันแล้วว่าในการที่ประเทศมุ่งพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจอย่างมาก ซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ และความเจริญทางด้านวัตถุอย่างเห็นได้ชัดแต่ความเจริญและการพัฒนานั้นก็ได้เป็นไปอย่างยั่งยืน

ผลของความเจริญทางด้านวัตถุที่ขาดการพัฒนาทางจิตใจเป็นที่มาของปัญหาสังคมที่ดูเหมือนจะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ เช่น ปัญหาการทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวง ปัญหายาเสพติด อาชญากรรม ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาการจราจรและอุบัติเหตุ รวมทั้งปัญหาสุขภาพ ทั้งทางกายและทางจิต ล้วนเป็นปัญหาที่เป็นผลพวงของการพัฒนาทางวัตถุอย่างขาดสมดุลกับการพัฒนาทางด้านจิตใจทั้งสิ้น ปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความเสื่อมโทรมของสังคม หรือภาวะจิตทราม ภาวะเหล่านี้ค่อยๆ ก่อตัวและเพิ่มความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ

บทบาทสำคัญต่อการแก้ปัญหาสังคมและการพัฒนาประเทศ จึงควรมีการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ให้แก่เด็กและเยาวชน ตลอดจนประชาชนของประเทศ อันจะช่วยให้เกิดการพัฒนาจิตใจ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เป็นไปในทางที่เหมาะสม ซึ่งจะก่อให้เกิดสันติสุขในสังคมได้อย่างแท้จริง

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้สถานศึกษาต้องร่วมกับชุมชนกำหนดคุณลักษณะสุจริต เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่สถานศึกษากำหนดเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น สามารถกำหนดขึ้นได้โดยให้สอดคล้องกับสภาพและความจำเป็นที่ต้องการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมให้แก่ผู้เรียนเพิ่มเติมจากที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ

^{๑๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๗.

ในแต่ละภาคเรียนหรือปีการศึกษา ครูผู้สอนต้องจัดให้มีการวัดและประเมินผลรวมด้าน
 สุจริตของผู้เรียน เพื่อปรับปรุงพัฒนาและการส่งต่อในแต่ละช่วงชั้น สถานศึกษาต้องจัดให้มีการวัด
 และประเมินผลรวมด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนเพื่อทราบความก้าวหน้าและพัฒนาการ
 ของผู้เรียน สถานศึกษาจะได้นำไปกำหนดแผนกลยุทธ์ในการปรับปรุงพัฒนา คุณลักษณะของผู้เรียน
 ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด การประเมินคุณลักษณะสุจริตเป็นเงื่อนไขหนึ่งที่คุณลักษณะของผู้เรียน
 ผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด จึงจะได้รับการตัดสินให้ผ่านช่วงชั้น การประเมิน
 ดังกล่าวเป็นการพัฒนาผู้เรียนเพิ่มเติมจากคุณลักษณะที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกกลุ่ม
 ผู้เรียนทุกคนต้องศึกษาเรียนรู้โดยผ่านกระบวนการเรียนการสอนในรายวิชาต่างๆ และชั่วโมงกิจกรรม
 ซึ่งอยู่ในหน้าความรับผิดชอบของครูที่ปรึกษาและหัวหน้าระดับในแต่ละระดับชั้น และกลุ่มสาระสังคม
 ศึกษา เพื่อเป็นการสร้างเอกลักษณ์เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมในการดำรงชีวิตของผู้เรียน
 ให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
 ผู้วิจัยสรุปได้ว่า คุณลักษณะความซื่อตรงสุจริตต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้และ
 คุณธรรม การจัดกระบวนการเรียนรู้ต้องบูรณาการความรู้ด้านต่างๆ เช่น ความรู้เกี่ยวกับตนเอง ทักษะ
 ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย ทักษะในการประกอบ
 อาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข โดยต้องผสมผสานสาระความรู้เหล่านั้นให้ได้สัดส่วนสมดุลกัน
 รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงงามไปพร้อมๆ กันด้วย

๓.๑.๓ แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาความซื่อตรงสุจริตที่เหมาะสมแก่ชีวิต
 และสังคมไทยปัจจุบันสำหรับนักเรียนโรงเรียนทวีธาภิเศก

การพัฒนาองค์กรธรรมเรื่อง “ความสุจริต” ให้เกิดขึ้นแก่ชีวิตและสังคมนั้นต้องอาศัยทั้ง
 ปัจจัยภายใน (โยนิโสมนสิการ) โดยการคิดวิเคราะห์ถึงผลดีจากการยึดมั่น อยู่ในสุจริตธรรม และต้อง
 อาศัยปัจจัยภายนอก (ปรโตโฆชะ) หรือสิ่งแวดล้อมภายนอกเข้ามากระตุ้นเตือนให้เกิดการศึกษาและ
 เรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตัวเอง

กระบวนการพัฒนามี ๓ ระดับ คือ

๑. ต้องเปิดพื้นที่ให้ความรู้และความเข้าใจอย่างรอบด้าน
๒. ความเข้าใจดังกล่าวจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนทัศนคติ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการ
 เปลี่ยนแปลงภายใน อันเนื่องมาจากการเห็นคุณค่าและความสำคัญของสิ่งที่เรียนรู้
๓. การมีพฤติกรรมที่ถูกต้องและเหมาะสมในมิติของความสุจริตที่แสดงออกโดยการไม่
 คดโกง คอร์รัปชั่นสมบัติของผู้อื่น หรือสมบัติสาธารณะที่เป็นของสังคม

สำหรับแนวทางในการดำเนินการนั้น ควรประกอบด้วยประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

๑. การจัดการความรู้เกี่ยวกับความสุจริต
๒. การจัดทำแผนที่ว่าด้วยความสุจริต
๓. การค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่นว่าด้วยการเสริมสร้างความสุจริต
๔. การพัฒนาองค์กรสุจริตต้นแบบ

๕. การพัฒนาและต่อยอดองค์กรสุจริต หมายถึงการขยายฐานการพัฒนาองค์กรไปสู่การหลักการสุจริตธรรม โดยการนำ “บวร” คือ บ้าน วัด โรงเรียน มาร่วมเป็นกลไกในการพัฒนาและส่งเสริมความสุจริตให้มีความยั่งยืนบ่มเพาะให้เจริญเติบโตขึ้นภายในใจ

๖. การจัดหลักสูตรอบรมพัฒนาสุจริตธรรมสู่ชีวิตอย่างยั่งยืน

๗. การจัดทำตัวชี้วัดว่าด้วยการพัฒนาสุจริตธรรม

การจัดทำกิจกรรม โครงการ เป้าหมายนั้นควรจัดทำเป็นกระบวนการ และมีการกำหนดค่ามาตรฐานและตัวชี้วัดในการพัฒนาสุจริตธรรม เพื่อจะได้ไปสัมพันธ์กับเนื้อหา กิจกรรม โครงการและเป้าหมายในการพัฒนา เพื่อให้การพัฒนาสุจริตธรรมมีความเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น^{๑๙}

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า โรงเรียนสุจริตเป็นโครงการ ที่ภาครัฐกำหนดเป็นนโยบายให้สถานศึกษาช่วยกันรณรงค์และจัดทำโครงการภายใต้กรอบและแผนงานของโรงเรียนสุจริตขึ้นในการศึกษา ๒๕๕๘ ซึ่งคุณธรรมความซื่อตรงที่โรงเรียนทวีธาภิเศกปลูกฝังแก่นักเรียนนั้นมีอยู่ ๕ ลักษณะ ดังนี้ คือ ๑. มีวินัย ๒. ความซื่อตรงสุจริต ๓. อยู่อย่างพอเพียง ๔. มีจิตสาธารณะ ๕. ทักษะกระบวนการคิด ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น แม้ว่าการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้แก่เยาวชน ที่สำคัญที่สุดรองจากครอบครัวแล้วคือโรงเรียนก็ตาม แต่ในการสร้างจิตสำนึกคุณธรรมความซื่อตรง ซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาคนรุ่นใหม่ที่มีซื่อสัตย์ ซื่อตรงสุจริตจริงใจเปี่ยมด้วยคุณธรรม เป็นความหวังในการสร้างสังคมสันติสุขก็ตามและเป็นอีกทางหนึ่งที่สามารถป้องกันการทุจริต คือ การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและวินัยให้แก่เยาวชน ได้รู้จักตระหนักในหลักธรรมคำสอนทางศาสนาอย่างเคร่งครัดก็จริง แต่ในทางปฏิบัติดูเหมือนว่าโรงเรียนทวีธาภิเศกซึ่งเป็นโรงเรียนเป้าหมายที่ได้รับเลือกให้เข้าร่วมโครงการ ในฐานะสภาพบุรุษวิธาฯ ได้จัดทำโครงการโรงเรียนสุจริตขึ้นในโรงเรียน รับนโยบายและส่งตัวแทน คณะครูและผู้เกี่ยวข้องเข้าร่วมอบรมนโยบายและจัดทำโครงการศึกษาพฤติกรรมที่แสดงถึงคุณลักษณะสุจริต ๕ ประการของนักเรียนโรงเรียนทวีธาภิเศก เพื่อปลูกฝังคุณธรรมความซื่อตรงสุจริตแก่นักเรียนตามนโยบายของรัฐบาล แต่ในความเป็นจริงแล้วในทางภาคปฏิบัติยังไม่ปรากฏชัด และยังไม่เป็นรูปธรรมตามนโยบายและโครงการมากนัก โครงการนี้ยังต้องติดตามและปลูกฝังความซื่อตรงสุจริตอย่างต่อเนื่องจนเห็นผลเป็นเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยจึงใคร่ศึกษาถึงรูปแบบการปลูกฝังความซื่อตรงแนวพุทธแก่นักเรียนโรงเรียนทวีธาภิเศก เป็นการต่อยอดเพื่อเป็นประโยชน์แก่โรงเรียนและประเทศชาติต่อไป

๓.๒ ขั้นตอนการปลูกฝังความซื่อตรงแนวพุทธแก่นักเรียนโรงเรียนทวีธาภิเศก

การวิจัยเรื่อง วิเคราะห์ การปลูกฝังความซื่อตรงแนวพุทธแก่นักเรียนโรงเรียนทวีธาภิเศก เป็นการวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและภาคสนาม เพื่อศึกษาความซื่อตรงตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อปลูกฝังความซื่อตรงแนวพุทธแก่นักเรียนโรงเรียนทวีธาภิเศก และวิเคราะห์ การปลูกฝังความซื่อตรงแนวพุทธแก่นักเรียนโรงเรียนทวีธาภิเศก ปัจจุบันเรื่องความซื่อตรงนั้นเกิดปัญหามากในหลายๆ

^{๑๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๒-๓๔.

ที่ ผู้วิจัยมองว่าเราน่าจะปลูกฝังความซื่อตรงในระดับนักเรียนเป็นต้นไป เพราะฉะนั้นผู้วิจัยจึงได้ปลูกฝังความซื่อตรงให้กับนักเรียนโรงเรียนทวีธาภิเศก โดยมีขั้นตอน ดังนี้

๓.๒.๑ การรวบรวมองค์ความรู้จากการสัมภาษณ์ปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้ทราบถึงทัศนคติเกี่ยวกับรูปแบบการปลูกฝังความซื่อตรงแนวพุทธแก่นักเรียนโรงเรียนทวีธาภิเศก เพื่อศึกษาความซื่อตรงตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อปลูกฝังความซื่อตรงแนวพุทธแก่นักเรียนโรงเรียนทวีธาภิเศก และเพื่อเสนอรูปแบบการปลูกฝังความซื่อตรงแนวพุทธแก่นักเรียนโรงเรียนทวีธาภิเศก โดยวิธีการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา จำนวน ๑๗ รูป/คน

การเก็บรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลทางภาคสนามโดยวิธีการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งในประเด็นการสัมภาษณ์ระดับลึกประกอบด้วยประเด็นใหญ่ๆ ๕ ประเด็น ดังนี้

๑. ท่านมีความเห็นในเรื่อง ความซื่อตรงตามหลักพระพุทธศาสนาอย่างไร
๒. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการแสดงออกและการปฏิบัติตนในเรื่องความซื่อตรงของเยาวชนในปัจจุบันอย่างไรบ้าง
๓. ท่านมีวิธีการในการ “การปลูกฝังความซื่อตรงแนวพุทธ” อย่างไรบ้าง
๔. ท่านมีรูปแบบหรือแนวทางในการปลูกฝังความซื่อตรงตามแนวพุทธศาสนาแก่เด็กนักเรียนอย่างไรบ้าง
๕. ขอให้ท่านเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดทำรูปแบบการปลูกฝังความซื่อตรงแก่นักเรียนโรงเรียนทวีธาภิเศก

ผู้วิจัยได้รวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับความซื่อตรงในความหมายจากนักวิชาการซึ่งเป็นปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา ได้แนะนำวิธีการปลูกฝังความซื่อตรงไว้เป็นประเด็นๆ สรุปได้ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ ๑ ความซื่อตรงตามหลักพระพุทธศาสนา

ศาสตราจารย์พิเศษ จำนงค์ ทองประเสริฐ ได้แสดงทัศนะว่า ให้ทำอย่างไรพูดอย่างนั้นพูดอย่างไรให้ทำอย่างนั้น สิ่งแวดล้อมต่างกัน ปัจจุบันอบายมุขมีมาก ทำให้เยาวชนหลงผิดผู้ปกครองบ้านเมืองไม่อยู่ในศีลในธรรม ผู้นำครอบครัวต้องนำธรรม (ราชธรรม) ไปใช้ไปสอนลูกหลานให้มีความซื่อตรง คนดีต้องไม่โกง แม้ว่าเมื่อมีโอกาสโกงก็ไม่โกง นั่นแหละพอเห็นความดีบ้าง อยู่ที่ว่าธาตุขโมยของแต่ละคนอยู่ต้นหรือลึก คนดีต้องไม่โกง^{๒๐}

^{๒๐} สัมภาษณ์ ศาสตราจารย์พิเศษ จำนงค์ ทองประเสริฐ, ปรัชชาธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และเป็นอุปนายกสภามหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งโลก , ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๙.

ดร. อาจง ชุมสาย ณ อยุธยา ได้แสดงทัศนะว่า มนุษย์เราจะทำอะไรจะต้องประสานความคิด คำพูด การกระทำ เป็นหนึ่งเดียว ผึกคิตดี พุดดี ทำดี ทุกอย่างต้องดีหมด ต้องทำให้ได้ตามที่คิด พุด ทำ เราคิดอย่างไรต้องทำอย่างนั้น ความซื่อตรง ก็คือ คิตดี ทำดี ตลอดเวลา ไม่มีแอบแฝง^{๒๑}

พระศรีคัมภีร์ญาณ^{๒๒} ได้แสดงทัศนะว่า ความซื่อตรงหลักพระพุทธศาสนา ตรงกับคำว่า สัจจะและสุจริต

สัจจะ หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเอาใจใส่ เต็มใจกับการปฏิบัติหน้าที่ราชการ, หน้าที่ของพ่อแม่ มีความจริงใจ ไม่มีมายา

สุจริต หมายถึง ไม่มีการประพฤติดคโกง ไม่ฉ้อราษฎร์บังหลวง เป็นคนที่สุจริตทางทวาร ๓ ได้แก่ ทางกาย ทางวาจา และทางใจ คือ กายสุจริต ไม่เบียดเบียน ทำร้ายใคร , วาจาสุจริต เรื่องของวาจา ไม่พูดเท็จ ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดส่อเสียด , มโนสุจริต ไม่โลภ ไม่ปองร้าย ไม่เป็นมิฉฉาภิภูริ

ดร. บุญเลิศ โอธสุ ได้แสดงทัศนะว่า ความซื่อตรง คือ การกระทำที่ตรง ต่อครูอาจารย์ผู้มีพระคุณ ไม่คดโกงในเรื่องระเบียบวินัย ในพระพุทธศาสนา ความซื่อตรง หมายถึง ตรงในหลักความถูกต้อง โดยเริ่มต้นจากหลักคุณธรรม จริยธรรม (หน้าที่ตามหลักทศ ๖) เช่น หน้าที่ของ พ่อแม่ หน้าที่ของลูกศิษย์ที่ปฏิบัติต่อครูอาจารย์ ครูปฏิบัติต่อลูกศิษย์ สอนให้ลูกศิษย์ได้ดี ไม่ตกต่ำ^{๒๓}

รศ.ดร. ประสงค์ ราชณสุข ได้แสดงทัศนะว่า หัวใจพระพุทธศาสนา หลักพระพุทธศาสนาสอนให้ละชั่วให้ได้

- ไม่ทำชั่ว ปฏิบัติตามหลักศีล ๕ ในข้อ ๒ คือเว้นจากอทินนาทาน (ไม่ ลักทรัพย์ ไม่ ถูเอาของที่เจ้าของไม่เต็มใจให้มาเป็นของของตน) และในข้อ ๔ คือเว้นจากมุสาวาท (ไม่พูดเท็จ ไม่พูดโกหกหลอกลวง ไม่พูดโดยไม่มีมูลความจริง) เว้นจากปิสุณาวาจา (ไม่ พูดส่อเสียด หรือ มีวาจา ส่อเสียด ไม่ พูดยุยงให้เขาแตกความสามัคคีกัน) เว้นจากผรุสวาจา (การไม่พูดคำหยาบ ไม่มีวาจา หยาบจาบจ้วง หยาบกระด้าง หรือมีวาจาไม่สุภาพ) เว้นจากสัมผัปปลาปะ (การไม่พูดเพ้อเจ้อ ไม่ เลื่อนลอย ไม่พูดในสิ่งที่ไม่มีเหตุมีผล) ควรปลูกฝังให้นักเรียนประพฤติตรงตามหลักศีล ๕ ซึ่งทุกคน ควรต้องมี

- ทำความดี ในเรื่องธรรมะ ในเรื่อง **กุศลกรรมบถ** คือประพฤติปฏิบัติดีทั้งทางกาย วาจา และใจ

- ทำจิตบริสุทธิ์ ทำสมาธิให้จิตไม่ฟุ้งซ่าน ผึกจิตให้ตั้งมั่น ตามระดับของเด็กๆ^{๒๔}

^{๒๑} สัมภาษณ์ ดร. อาจง ชุมสาย ณ อยุธยา, ผู้บริหารสูงสุดโรงเรียนสัตยาไส, ๗ มิถุนายน ๒๕๕๙.

^{๒๒} สัมภาษณ์ พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปัญญา), ศ.ดร., รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

^{๒๓} สัมภาษณ์ ดร. บุญเลิศ โอธสุ, ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสนศรัทธาบัณฑิต สาขาวิชาธรรมนิเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๘ มิถุนายน ๒๕๕๙.

^{๒๔} สัมภาษณ์ รศ.ดร. ประสงค์ ราชณสุข, ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (มศว), ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

พระปลัดสมภาร สมภาโร , ผศ. ได้แสดงทัศนะว่า ผู้ที่จะประพฤติตนให้มีความซื่อตรงนั้น พระพุทธองค์สอนให้มีศีล ๕ บริสุทธิ ผู้มีความซื่อตรงต้องมีสัจจะ มีความจริงจัง จริงใจ รักษาคำสัตย์ ถ้ามีความซื่อตรง ทำให้เป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือกับคนอื่น พูดกับใครก็มีความเชื่อมั่นเชื่อถือได้^{๒๕}

รศ.ดร. สมธิพิล เนตรนิมิตร ได้แสดงทัศนะว่า สังคมมนุษย์ชาติจะดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง จะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรม

- คุณธรรมที่เป็นรากฐานของสังคมมีอยู่หลายประการ เช่น ความเคารพ เสียสละ สัจจะ เมตตา สามัคคี ที่เห็นได้ชัด คือ ศีล ๕ กับ คำสอนเรื่องอบายมุข ๖

- ความซื่อตรง เป็นคุณธรรมสำคัญประการหนึ่งของนักปกครอง พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับคุณธรรมข้อนี้มาก จัดความซื่อตรงเป็นหนึ่งใน ทศพิธราชธรรม ซึ่งเป็นกิจวัตรที่พระเจ้าแผ่นดินควรประพฤติ เป็นคุณธรรมของผู้ปกครองบ้านเมือง^{๒๖}

ผศ. รังษี สุธนธ์ ได้แสดงทัศนะว่า ผู้ที่มีความซื่อตรงคือผู้ที่ฝึกตนดีแล้ว มีความประพฤติดีงามตั้งอยู่ในธรรม สมบูรณ์ด้วยศีล พูดแต่คำสัตย์ มีใจประกอบด้วยหิริ ถ้าจะตีความ คำว่าซื่อตรง (อาชวะ) ให้เหมาะสำหรับเด็ก หมายความว่าต้องเป็นคนมีศรัทธา มีความรู้ มีความเพียร จึงจะเป็นคนที่มีความซื่อตรง ส่วน “ซื่อตรง” ความหมายเชิงภาษาไทย หมายถึง เป็นกิจวัตรที่ประพฤติตรง ไม่เอนเอียง จริงใจ ไม่คิดคด คดโกง^{๒๗}

นายจิรวุฒิ โคตรสมบัติ ได้แสดงทัศนะว่า ความซื่อตรง หมายถึง ความไม่เอนเอียง ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม ไม่ใช้เล่ห์กลคดโกง ทั้งทางตรงและทางอ้อม มีความจริงใจ แบ่งเป็น ๖ ประการ

๑. ความซื่อตรงต่อตนเอง คือ การไม่โกหกต่อตนเอง
๒. ความซื่อตรงต่อผู้อื่น คือ ความซื่อสัตย์สุจริตที่ปฏิบัติต่อผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับเรา ทั้งต่อหน้าและลับหลัง
๓. ความซื่อตรงต่อเวลา คือ ไม่ผิดเวลา ไม่เอาเปรียบเรื่องเวลา
๔. ความซื่อตรงต่อวาจา คือ พูดอย่างไรก็ต้องปฏิบัติอย่างนั้น
๕. ความซื่อตรงต่อหน้าที่ คือ ต้องรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง ไม่ละทิ้งหน้าที่ และปิดความรับผิดชอบ
๖. ความซื่อตรงต่อธรรม คือ ต้องซื่อตรงต่อคุณงามความดี กฎระเบียบ กติกา ความถูกต้อง ความยุติธรรม^{๒๘}

^{๒๕} สัมภาษณ์ พระปลัดสมภาร สมภาโร, ผศ. อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และพระวิปัสสนาจารย์ วัดมหาธาตุฯ , ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

^{๒๖} สัมภาษณ์ รศ.ดร. สมธิพิล เนตรนิมิตร , ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาพระไตรปิฎกศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

^{๒๗} สัมภาษณ์ ผศ.รังษี สุธนธ์ , ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา บาลี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๙.

^{๒๘} สัมภาษณ์ นายจิรวุฒิ โคตรสมบัติ, ครูโรงเรียนทวีธาภิเศก, ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๙.

นางศิริพร ถิ่อมั่น ได้แสดงทัศนะว่า ความซื่อตรง หมายถึง คุณลักษณะที่ประกอบด้วย ความจริง มีลักษณะ ๓ อย่าง คือ ๑) ความจริง ต้องยอมรับสภาพ ปฏิบัติตามความเป็นจริง ๒) ความแท้ เป็นธาตุแท้ของความเป็นคน โดยบริสุทธิ์ใจให้ปรากฏ ๓) ความตรง ไม่เอนเอียง ซื่อตรงต่อตนเอง ต่อหน้าที่การงาน ต่อบุคคล ดำเนินชีวิตไปตามหน้าที่ ตามภาระกิจที่ตนพึงปฏิบัติในความชอบธรรม ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต จะช่วยให้บรรลุผลสำเร็จ ทั้งหมดนี้เป็นคุณสมบัติของคนดี ผู้ที่มีความซื่อตรง จะทำให้เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือในสังคม^{๒๙}

ผศ.ดร. สุเทพ พรหมเลิศ ได้แสดงทัศนะว่า ตรงกับคำว่า อาชชว ความเป็นคนมีความซื่อตรงทั้งทางกาย ใจ (กายให้ความร่วมมือในการปฏิบัติ และ ใจ สัจจะ ความจริงใจในการทำงาน) ความซื่อตรง (อุชุปุณโน) เป็นผู้ปฏิบัติตรง คือ ไม่ลวงโลก ไม่มีมายาสาโดย ไม่อวดอ้าง หรือดำเนินทางตรง เป็นเกณฑ์วัดการปฏิบัติ ตรงข้ามกับการปฏิบัติคือความเกียจคร้าน^{๓๐}

กล่าวโดยสรุป จากแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับ ความซื่อตรงตามหลักพระพุทธศาสนาว่า ความซื่อตรง คือผู้ที่มีสัจจะ มีความจริงจัง จริใจ รักษาคำสัตย์ คิดอย่างไรต้องทำอย่างนั้น ทำอย่างใดคิดและพูด ผู้ที่ฝึกตนดีแล้ว มีความประพฤติดีงามตั้งอยู่ในธรรม สมบูรณ์ด้วยศีล พูดแต่คำสัตย์ มีใจประกอบด้วยหิริ ผู้ทรงคุณวุฒิให้แนวคิดไว้ว่า ความซื่อตรง นั้นตรงกับคำว่า อาชชว ความเป็นคนมีความซื่อตรงทั้งทางกายและใจ ความซื่อตรง (อุชุปุณโน) เป็นผู้ปฏิบัติตรง เป็นคนมีศรัทธา มีความรู้ มีศีล ๕ บริสุทธิ์ ผู้นำครอบครัวต้องนำธรรม (ราชธรรม) ไปใช้ไปสอนลูกหลานให้มี ความซื่อตรง ต้องทำให้ได้ตามที่คิดที่พูด โดยการแสดงออกทางกาย ทางวาจา และทางใจ ด้วยการคิดดี พูดดี ทำดี ตลอดเวลา ไม่มีแอบแฝง มีความจริงใจต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อเวลา ต่อวาจา ต่อหน้าที่ ต่อธรรมก็คือคุณงามความดี ประพฤติถูกต้องตามกฎระเบียบ กติกา ถ้ามีความซื่อตรงทำให้เป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือกับคนอื่น

ประเด็นที่ ๒ ความเห็นเกี่ยวกับการแสดงออกและการปฏิบัติตนในเรื่องความซื่อตรงของเยาวชนในปัจจุบัน

การแสดงออกและการปฏิบัติตนในเรื่องความซื่อตรงของเยาวชนในปัจจุบันนั้น ดูเหมือนว่าอาจจะหละหลวมไม่เคร่งครัดในการประพฤติปฏิบัติเหมือนดังในยุคอดีต แต่อย่างไรก็ตาม ความซื่อตรงซื่อสัตย์นั้นเป็นสิ่งสำคัญ เพราะหากขาดความซื่อตรงซื่อสัตย์สุจริตแล้ว สังคมคงยุ่งเหยิงเกิดความหวาดระแวง ไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน เกิดความโกลาหลไปทั่ว ไม่รู้สิ่งไหนจริง สิ่งไหนเท็จ ถ้าขาดในระดับบุคคลก็จะกลายเป็นคนไม่น่าเชื่อถือและมีปัญหาอยู่ตลอดเวลา ส่วนในระดับประเทศ ก็จะมีเรื่องเกียรติภูมิ เป็นที่ดูถูกของชาติอื่น ซึ่งความซื่อตรงซื่อสัตย์สุจริตที่ว่านี้ รวมไปถึงการมี สัจจะ พูดจริงทำจริง ไม่โกหกหรือพูดเหลวไหล พูดคำไหนเป็นคำนั้นด้วย คนเช่นนี้ไปทีใด ย่อมเป็นที่เคารพนับถือว่าเป็นคนมีเกียรติ ข้อสำคัญถ้าทุกคนทำหน้าที่ด้วยความซื่อตรง สุจริตจริงใจย่อมจะทำให้สังคมและประเทศชาติมีความมั่นคง สงบสุข อันมีผลดีต่อประชาชนคือ ตัวเราทุกคน ผู้วิจัยขอยกเอาความ

^{๒๙} สัมภาษณ์ นางศิริพร ถิ่อมั่น, ครูโรงเรียนทวีธาภิเศก, ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๙.

^{๓๐} สัมภาษณ์ ผศ.ดร. สุเทพ พรหมเลิศ, อาจารย์ประจำภาควิชาพระพุทธศาสนา, ๑๓ มิถุนายน ๒๕๕๙.

ตอนหนึ่งในพระบรมราโชวาท พระราชทานเนื่องในวันเด็กแห่งชาติ ปี ๒๕๓๑ ความว่า “ความซื่อตรง สุจริตเป็นพื้นฐานขอความดีทุกอย่างเด็กๆ จึงต้องฝึกฝนอบรมให้เกิดมีขึ้นในตนเอง เพื่อจักได้เติบโตขึ้นเป็นคนดีมีประโยชน์ และมีชีวิตที่สะอาดที่เจริญมั่นคง...”^{๓๑} ดังจะเห็นได้จากการแสดงทัศนะไว้ในบทสัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิ

รศ.ดร. สมิตธิพล เนตรนิมิตร ได้แสดงทัศนะว่า เยาวชนในปัจจุบันมีพื้นฐานทางครอบครัวแตกต่างกัน เมื่อพื้นฐานครอบครัวต่างก็ส่งผลถึงการอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ต่างกัน รวมไปถึงมีการศึกษาแตกต่างกัน และมีผลต่อการแสดงออกและปฏิบัติในเรื่องต่างๆ ที่แตกต่างกัน ครอบครัวเป็นสถาบันขั้นพื้นฐานของคนทั่วไป เพราะคนเรากำเนิดขึ้นในสถาบันครอบครัวเป็นอันดับแรก ที่แต่ละคนมีชีวิตมีที่อยู่อาศัย มีความคิดต่างๆ ก็ได้รับอิทธิพลมาจากครอบครัว ดังนั้นครอบครัวจึงเป็นสถาบันหรือที่หล่อหลอมความคิด ความประพฤติ ค่านิยมต่างๆ ของเยาวชน เยาวชนที่มาจากครอบครัวที่ต่างกันก็มีทัศนคติการแสดงออกและการปฏิบัติตนในเรื่องความซื่อตรงแตกต่างกันไปตามพื้นฐานการศึกษาและสิ่งแวดล้อมของแต่ละคน ผู้ที่มาจากครอบครัวอบอุ่น มีการศึกษาดีแสดงออกอย่างหนึ่ง และผู้ที่มาจากครอบครัวแตกแยก แสดงออกอย่างหนึ่ง อย่างไรก็ตาม คุณธรรมความซื่อตรง เป็นจิตสำนึกที่ได้รับการปลูกฝังในแต่ละคน คนที่มีความซื่อสัตย์ซื่อตรง อาจมีโดยสามัญสำนึก มีความรับผิดชอบด้วยตัวเองโดยไม่เกี่ยวข้องกับครอบครัวหรือการศึกษาใดๆ เลยก็ได้^{๓๒}

ดร. อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา ได้แสดงทัศนะถึงการแสดงออกและการปฏิบัติตนในเรื่องความซื่อตรงของเยาวชนในปัจจุบันว่า ปัจจุบันเยาวชนของเราจะไม่ค่อยรับคำสอนที่ได้จากครู เพราะเราไปเน้นคนเก่ง คนเก่งมักจะเห็นแก่ตัว เอาชนะคนอื่นตลอดมา ซึ่งเป็นผลเสียที่มีกิเลส คนดีในพระพุทธศาสนา มีเมตตา ช่วยเหลือทุกคนมีความสุขเป็นคนปฏิบัติดี ในยุคนี้เราไม่ได้สอนเด็กให้เป็นคนเก่ง เด็กเก่งคิดถึงตนเองมากกว่าส่วนรวม^{๓๓}

นายจิรวัฒน์ โคตรสมบัติ ได้แสดงทัศนะว่า การแสดงออกและการปฏิบัติตนของเยาวชนในเรื่องความซื่อตรงในปัจจุบันมีแนวโน้มอยู่ในระดับที่จะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เยาวชนในปัจจุบันส่วนใหญ่จะเห็นประโยชน์แก่ตนเอง ทำอะไรก็ได้ ทำอย่างไรก็ได้ เพื่อให้ตนเองได้รับผลประโยชน์ โดยไม่คำนึงถึงเรื่องความถูกต้อง ความซื่อตรง ความซื่อสัตย์ กฎระเบียบ กติกา^{๓๔}

นางศิริพร ถิ่นมั่น ได้แสดงทัศนะว่า ครอบครัวไทยนั้นอบรมลูกหลานให้เป็นคนดีด้วยทางตรง คือ พูด บอก สอน และทางอ้อมด้วยการปฏิบัติให้เป็นตัวอย่าง จากเด็กเล็กซึ่งว่านอนสอนง่าย แต่เมื่อเข้าสู่วัยรุ่น วัยที่ต้องการพรรคพวก ช่วงวัยรุ่นเริ่มผิดศีลข้อ ๔ เช่น โกหกผู้ปกครอง ไม่ให้ผู้ปกครองห่วง แต่ไปอยู่กับเพื่อนๆ ตั้งแก๊งรวมกลุ่ม เที่ยวตามห้างดัง รวมกลุ่มขับรถแว่น ตีกับสถาบันอื่น ซึ่งมีผลเสียต่อการเรียน เช่น หนีเรียน ส่งงานไม่ตรงเวลา เมื่อวัยรุ่นเข้าพรรคพวกก็นำไปสู่การ

^{๓๑} พระบรมราโชวาท, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.thaihealth.or.th/Content/21640> [๒๖ เม.ย. ๒๕๖๐].

^{๓๒} สัมภาษณ์ รศ.ดร. สมิตธิพล เนตรนิมิตร, ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาพระไตรปิฎกศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

^{๓๓} สัมภาษณ์ ดร. อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, ผู้บริหารสูงสุดโรงเรียนสัตยาไส, ๗ มิถุนายน ๒๕๕๙.

^{๓๔} สัมภาษณ์ นายจิรวัฒน์ โคตรสมบัติ, ครูโรงเรียนทวีธาภิเศก, ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๙.

กระทำผิดกฎหมาย ทั้งนี้วัยรุ่นเหล่านี้ขาดความซื่อตรงต่อตนเองและผู้อื่น ในการเป็นบุตร เป็นนักเรียน และด้วยสื่อโทรทัศน์ มีสื่อที่ติดต่อกันได้ง่าย ต้องยับยั้งตนเอง มีใจที่ตั้งมั่น เข้มแข็ง ไม่เอนเอียงไปในทางที่ผิด แยกแยะดีชั่วได้ด้วยตนเอง เพราะไม่มีพ่อแม่ผู้ปกครองตามตัวไปดูแลได้ ตลอด ๒๔ ชั่วโมง นอกจากใจของตนเท่านั้นที่ต้องสำนึกผิดถูก ผิดชอบชั่วดีได้^{๓๕}

นางสาวบุปผา ไทยกิ่ง ได้แสดงทัศนะว่า เยาวชนปัจจุบันมาจากหลากหลายครอบครัว บางครอบครัวมีความหลากหลาย บางคนเป็นผ้าขาว พุดอะไรตรงๆ ซื่อๆ บางครอบครัวที่ไม่ได้ถูกอบรมสั่งสอนมากก็อาจจะเลียนแบบครอบครัว อาจจะโกหกเพื่อเอาตัวรอด ดังนั้นเยาวชนและครอบครัวก็ถูกหล่อหลอมมาจากสังคมเช่นกัน ถ้าอยู่ในสังคมที่ดีเยาวชนเหล่านั้นก็จะเป็นคนดีมีความซื่อตรง แต่ถ้าหากเยาวชนเหล่านั้นได้เข้าไปคลุกคลีหรือมั่วสุมกับคนไม่ดี เช่น กลุ่มที่เสพยา กลุ่มที่ไม่เรียนหนังสือ กลุ่มเด็กแว้นก็จะประพฤติดนเป็นคนไม่ดีตามด้วย^{๓๖}

พระมหาบุรณะ ชาตเมธ, ดร. ได้แสดงทัศนะว่า เยาวชนสมัยใหม่กล้าแสดงออก มีความคิดความเห็น กล้าพูด อาจจะมีบ้างบางกลุ่มที่มีการแสดงออกในทางที่ผิด และมีบางกลุ่มแสดงออกในทางที่มีเหตุผล มีการคบหาสมาคม เช่น เด็กเรียน ความคิดเห็นก็ฟังได้ กล้าทำความดี เช่น เก็บของคืนเจ้าของ แต่เด็กแนว ต่างกัน แสดงความคิดเห็นก็ต่างกัน^{๓๗}

พระราชสิทธิมนี วิ.,ดร. ได้แสดงทัศนะว่า เด็กปัจจุบันจะแสดงออกอย่างใสๆ แสดงออกแบบตรงไปตรงมา พุดจาจริงใจ แสดงความซื่อตรงออกมาในแนวใสบริสุทธิ์ แต่ว่าบางทีเด็กเองไม่ได้มีข้อมูลเพราะขาดการเรียนรู้ในแง่ของวัฒนธรรมและสังคม เศรษฐกิจ การเมือง บางทีผู้ใหญ่ก็บอกแต่เขาไปอีกแบบหนึ่ง หน้าที่ผู้ใหญ่ส่งเสริมให้เด็กมีการศึกษาในแง่ศิลปะ ประเพณี วัฒนธรรม เด็กปัจจุบันไม่เข้าใจในวัฒนธรรม ส่งเสริมให้เด็กเข้าใจวัฒนธรรมไทย ต้องอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่^{๓๘}

กล่าวโดยสรุป การแสดงออกและการปฏิบัติตนของเยาวชนในเรื่องความซื่อตรงในปัจจุบันนั้น เยาวชนเป็นเด็กกล้าพูด กล้าแสดงออกในทางที่มีเหตุผล กล้าทำความดี เช่น เก็บของคืนเจ้าของ แต่ขณะเดียวกันก็มีแนวโน้มอยู่ในระดับที่จะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพราะเยาวชนในปัจจุบันส่วนใหญ่จะเห็นประโยชน์แก่ตนเอง ทำอะไรก็ได้ ทำอย่างไรก็ได้ เพื่อให้ตนเองได้รับผลประโยชน์ โดยไม่คำนึงถึงเรื่องความถูกต้อง ความซื่อตรง ความซื่อสัตย์ กฎระเบียบ กติกา แสดงความซื่อตรงออกมาในแนวใสบริสุทธิ์ บางทีทำให้เห็นว่าเป็นการกระทำเพื่อประโยชน์แก่ตนเอง แต่บางทีเด็กเอง พุดอะไรตรงๆ โดยขาดการเรียนรู้ในแง่ของวัฒนธรรมและสังคม อาจจะมีบ้างบางกลุ่มที่มีการแสดงออกในทางที่ผิดและแสดงความคิดเห็นต่างกัน อาจจะโกหกเพื่อเอาตัวรอด ถ้าอยู่ในสังคมที่ดีเยาวชนเหล่านั้นก็จะเป็นคนดีมีความซื่อตรง แต่ถ้าหากเยาวชนเหล่านั้นได้เข้าไปคลุกคลีหรือมั่วสุม

^{๓๕} สัมภาษณ์ นางศิริพร ถิ่นมัน, ครูโรงเรียนทวีธาภิเศก, ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๙.

^{๓๖} สัมภาษณ์ นางสาวบุปผา ไทยกิ่ง, ครูโรงเรียนทวีธาภิเศก, ๑๔ มิถุนายน ๒๕๕๙.

^{๓๗} สัมภาษณ์ พระมหาบุรณะ ชาตเมธ, ดร. , ผู้เชี่ยวชาญด้านคัมภีร์พุทธศาสนา กองวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , ๑๐ มิถุนายน ๒๕๕๙.

^{๓๘} สัมภาษณ์ พระราชสิทธิมนี วิ (พระมหาบุญชิต ญาณส่วโร) ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๙.

กับคนไม่ดีก็จะประพาดิตนเป็นคนไม่ดีตามด้วย หน้าที่ผู้ใหญ่ ต้องอบรมและ ส่งเสริมให้เด็กเข้าใจ วัฒนธรรมไทย การแสดงออกและการปฏิบัติตนให้ถูกต้องและมีความซื่อตรง

ประเด็นที่ ๓ วิธีการในการปลูกฝังความซื่อตรงแนวพุทธ

ศาสตราจารย์พิเศษ จำนงค์ ทองประเสริฐ ได้แสดงทัศนะว่า พระพุทธองค์ทรงสอน อย่างเป็นที่ ทำในสิ่งที่สอน ให้รักษาศีล ทำสมาธิ และภาวนา (ไตรสิกขา) และทำความดีเพื่อความดี^{๓๙}

ดร. อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา ผูกให้มีระเบียบวินัย สวดมนต์ นั่งสมาธิ ทำเป็นกิจวัตร ประจำวันทุกวัน

๑. เล่านิทานคุณธรรม มีคำสอนที่เป็นประโยชน์
๒. สอนให้เด็กฝึกสมาธิ ฝึกจิต
๓. ครูต้องเป็นต้นแบบในการปฏิบัติ
๔. เด็กแม่เมตตา มีเมตตา ทุกคนมีความสุข
๕. ต้องช่วยให้ทุกคนมีความสุข มีเมตตา
๖. ใช้วิธีบูรณาการในการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงในทุกวิชา ต้องใส่คุณธรรม

ลงไปทุกวิชา

๗. มีเป้าหมายสร้างคนดี มิใช่คนเก่ง ต้องสอนคนดี ให้เป็นคนดีให้ได้
๘. ครูต้องเข้าใจว่าจะสอนคุณธรรมอย่างไร
๙. พี่ดูแลน้อง พี่มีเมตตา รักน้อง ดูแลน้อง ทำประโยชน์ให้แกกันและกัน^{๔๐}

รศ.ดร. สมิตีพล เนตรนิมิตร ได้แสดงทัศนะว่า สังคมมนุษย์ดำรงอยู่ได้อย่างผาสุก ต้อง ตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรม บรรดาคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า คือ ไตรสิกขาหากกล่าวถึงเป้าหมาย ก็คือ “การพัฒนา” พัฒนาตั้งแต่ขั้นต่ำสุดถึงขั้นสูงสุด การปลูกฝังความซื่อตรง (แนวพุทธ) ก็เป็นการ พัฒนาตัวเองอย่างหนึ่ง ซึ่งมองว่าจะต้องปลูกฝังให้เด็กให้เด็กตั้งแต่ตั้งแต่เยาว์วัย ผู้ที่ต้องทำหน้าที่ ปลูกฝังก็คือ พ่อแม่ หรือคนในครอบครัว อย่างไรก็ตามเรื่องทางจริยธรรมหรือ ความผิดทางกฎหมาย ก็มีตั้งแต่เด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่ ฯลฯ แต่การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนเป็นสิ่งที่สังคมสนใจ และถือ ว่าเป็นปัญหาของสังคมอย่างหนึ่งที่ต้องช่วยกันแก้ไข เพราะเด็กก็คือผู้ใหญ่ในวันหน้า ในปัจจุบันพบว่า สาเหตุที่ทำให้เด็ก (เยาวชน) ทำผิดมาจากอิทธิพลการเลี้ยงดูของครอบครัวเป็นหลัก เด็กขาดความรัก ขาดการศึกษาอบรม ซึ่งมาจากอิทธิพลของพ่อแม่ที่ไม่อบรมสั่งสอนเด็ก ขอสรุปว่า การปลูกฝังความ ซื่อตรงแนวพุทธ ๑) พ่อแม่ต้องเป็นแบบอย่างแก่เด็ก ๒) พ่อแม่ต้องชี้แนะการคบเพื่อนให้แก่บุตร

^{๓๙} สัมภาษณ์ ศาสตราจารย์พิเศษ จำนงค์ ทองประเสริฐ, ปรัชญาอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ- ราชวิทยาลัย และเป็นอุปนายกสภามหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย , ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๙.

^{๔๐} สัมภาษณ์ ดร. อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, ผู้บริหารสูงสุดโรงเรียนสัตยาไส, ๗ มิถุนายน ๒๕๕๙.

๓) พ่อแม่ต้องอบรมสั่งสอนให้รู้จักแรงชั่วในสังคม ๔) พ่อแม่ต้องจัดสภาพแวดล้อมที่ดีแก่บุตร เป็นต้น^{๔๑}

พระมหาบุรณะ ชาตเมโธ, ดร. ได้แสดงทัศนะว่า วิธีการในการปลูกฝังความซื่อตรงแนวพุทธนั้นต้องทำให้เห็น ให้ได้ยิน ให้ได้ฟัง แนะนำ ทำให้ดู ชี้ให้เห็นประโยชน์ที่เกิดขึ้น มีการอบรม แนะนำ ทำให้เห็นเย็นใจให้ดู^{๔๒}

พระมหาสุรศักดิ์ ปจฺจนตเสโน, ดร. ได้แสดงทัศนะว่า วิธีการในการปลูกฝังความซื่อตรงแนวพุทธ คือ ให้เริ่มจากครอบครัว โรงเรียนซึ่งเป็นสถานศึกษา สื่อสิ่งพิมพ์ กฎหมายข้อบังคับให้เยาวชนอยู่ในกรอบ ปลูกฝังให้เยาวชนเป็นคนมีความคิดดี ร่วมกันตระหนักให้มีความซื่อตรงอย่างแท้จริง ด้วยการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีให้แก่เด็ก เช่น สื่อ โทรทัศน์ วิทยุ เป็นต้น และเป็นกัลยาณมิตร (เป็นเพื่อนที่ดีกับเด็ก) เช่น พ่อแม่ดี ครูดี ครอบครัวดี สถานศึกษาดี เป็นการปลูกฝังจากปัจจัยภายนอก ก็คือให้ปลูกฝังสัมมาทิฐิ^{๔๓}

พระมหาสมบุรณ์ วุฑฺฒิกโร, ดร. ได้แสดงทัศนะว่า เด็กเป็นไม้เลื้อย อาศัยสิ่งแวดล้อม เด็กเยาวชนเป็นไปตามอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม การปลูกฝังความซื่อตรงนั้นต้องจัดกิจกรรมโดยจัดสภาพแวดล้อม วัด โรงเรียน ชุมชน ให้ช่วยเหลือกันจึงจะสำเร็จ จัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาเอื้อต่อการปลูกฝัง เช่น บุคคล กัลยาณมิตร พ่อแม่ ญาติ ชุมชน สังคม^{๔๔}

นายจิรวัฒน์ โคตรสมบัติ ได้แสดงทัศนะว่า การปลูกฝังความซื่อตรงแนวพุทธ ทุกภาคส่วนควรร่วมมือกัน ทำไปตามบริบทของตนเอง หน่วยงานที่จะต้องมีส่วนร่วมในการปลูกฝังความซื่อตรงในแนวพุทธ ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาทุกระดับ สถาบันศาสนา ชุมชน และสื่อ โดยทุกภาคส่วนจะต้องหาแนวทางให้เยาวชนเห็นคุณค่าและความสำคัญของความซื่อตรง เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ และพฤติกรรมที่ดีงาม^{๔๕}

นางศิริพร ถ้อยมัน ได้แสดงทัศนะว่า การปลูกฝังความซื่อตรงแนวพุทธนั้น ให้ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่าง ตัวอย่างที่ดีมีค่ากว่าคำสอน^{๔๖}

^{๔๑} สัมภาษณ์ รศ.ดร. สมิตธิพล เนตรนิมิตร, ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาพระไตรปิฎกศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

^{๔๒} สัมภาษณ์ พระมหาบุรณะ ชาตเมโธ, ดร. , ผู้เชี่ยวชาญด้านคัมภีร์พุทธศาสนา กองวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , ๑๐ มิถุนายน ๒๕๕๙.

^{๔๓} สัมภาษณ์ พระมหาสุรศักดิ์ ปจฺจนตเสโน, ดร., รองคณบดีคณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

^{๔๔} สัมภาษณ์ พระมหาสมบุรณ์ วุฑฺฒิกโร, ดร., คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , ๘ มิถุนายน ๒๕๕๙.

^{๔๕} สัมภาษณ์ นายจิรวัฒน์ โคตรสมบัติ, ครูโรงเรียนทวิธาภิเศก, ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๙.

^{๔๖} สัมภาษณ์ นางศิริพร ถ้อยมัน, ครูโรงเรียนทวิธาภิเศก, ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๙.

นางบุปผา ไทยกิ่ง ได้แสดงทัศนะว่า ให้ปฏิบัติโดยการยึดถือและปฏิบัติตามหลักศีล ๕ มีความละเอียดต่อการทำบาปทั้งปวง นั่งสมาธิ ทำให้เราอยู่กับปัจจุบันมากขึ้น มีสติฯ จะคอยสอนเรา ให้เราทำดีกับผู้อื่น และความดีนั้นก็จะกลับมาสู่เราด้วย^{๔๗}

พระคุชฎี เมธังกูโร ได้แสดงทัศนะว่า เน้นให้นักเรียนจริงใจต่อตนเอง แม้ว่าคนอื่นไม่รู้ไม่เห็นก็ตาม เคารพตัวเอง ต้องตรงทั้งต่อหน้าและลับหลัง โดยให้ ๑) ฝึกปฏิบัติ (การภาวนา) จะทำให้เรา ในใจเราเกิดความกังวลว่าจะถูกจับได้ ถูกประนาม ๒) ฝึกเด็กให้คิดอย่างที่ทำ พูดอย่างที่ทำ คิด ๓) ต้องมองตัวเอง ต้องซื่อสัตย์และตรงต่อตัวเอง พูดอย่างที่ทำ ทำอย่างที่ทำ พูดอย่างไรก็ทำอย่างนั้น สอนสั่งได้จึงทำตามอย่างที่ทำ ๔) ต้องฝึกเด็กให้คิดและทำ ว่าผลของการโกง (ไม่ซื่อตรง) มีผลต่อการกระทำของตนเองอย่างไร (ความซื่อตรง) ต้องสร้างวินัยการควบคุมตัวเอง (มีศีล) วินัยต่อตัวเอง สำนึกผิดชอบชั่วดี การใช้คนอื่นควบคุม (ควบคุมจากภายนอก) ๕) การเคารพระเบียบ ๖) การตรงต่อเวลา ๗) ฝึกให้มีความนิ่ง ทำให้รู้จักฟังให้ชัดเจน มีสติในการเรียน การทำการบ้าน การสังเกต การตื่นตัว การบังคับตัวเอง (เป็นการสร้างธรรมภายใน) สติ สมาธิ ปัญญา จะเกิดขึ้น การสร้างธรรมภายใน เป็นกระบวนการตรวจสอบถึงพฤติกรรมภายนอก^{๔๘}

กล่าวโดยสรุป วิธีการในการปลูกฝังความซื่อตรงแนวพุทธ ด้วยหลักการดังนี้

๑. ให้รักษาศีล ทำสมาธิ แล ะภาวนา (ตามหลักไตรสิกขา) ฝึกให้มีความนิ่ง ด้วยการ สวดมนต์ สอนให้เด็กฝึกจิตนั่งสมาธิ แผ่เมตตา ให้ทำเป็นกิจวัตรประจำวันทุกวัน ครูเป็นต้นแบบในการปฏิบัติ ต้องทำให้เห็น ให้ได้ยิน ให้ได้ฟัง แนะนำ ทำให้ดู ชี้ให้เห็นประโยชน์ที่เกิดขึ้น

๒. ฝึกเด็กให้คิดอย่างที่ทำ พูดอย่างที่ทำ พูดอย่างที่ทำ ทำอย่างที่ทำ พูดอย่างไรก็ทำอย่างนั้น ต้องฝึกเด็กให้คิดและทำ ว่าผลของการโกง (ไม่ซื่อตรง) มีผลต่อการกระทำของตนเองอย่างไร

๓. ปลูกฝังให้เยาวชนเป็นคนมีความคิดดีและร่วมกันตระหนักถึงความซื่อตรง

๔. ต้องสร้างวินัยการควบคุมตัวเอง (มีศีล) มีวินัยต่อตัวเอง สำนึกผิดชอบชั่วดี ฝึกให้ เคารพกฎระเบียบ ตรงต่อเวลา

๕. ใช้วิธีบูรณาการในการสอนตามหลักสูตรของ กระทรวงในทุกวิชา ต้องใส่คุณธรรม ความซื่อตรงลงไปทุกวิชา มีเป้าหมายสร้างคนดี ให้พึ่งตนเองสอนน้อง เล่านิทานคุณธรรม สอนให้ทำความดีเพื่อความดี

๖. จัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาการปลูกฝัง ความซื่อตรง เช่น บุคคล กัลยาณมิตร พ่อแม่ ญาติ ชุมชน สังคม โดยทุกภาคส่วนจะต้องหาแนวทางให้เยาวชนเห็นคุณค่าและความสำคัญของความซื่อตรง เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ และพฤติกรรมที่ดียิ่ง

^{๔๗} สัมภาษณ์ นางสาวบุปผา ไทยกิ่ง, ครูโรงเรียนทวีธาภิเศก, ๑๔ มิถุนายน ๒๕๕๙.

^{๔๘} สัมภาษณ์ พระคุชฎี เมธังกูโร, เจ้าอาวาสวัดทุ่งไผ่ จ.ชุมพร และพระธรรมวิทย์การและพระวิปัสสนาจารย์, ๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๙.

ประเด็นที่ ๔ รูปแบบหรือแนวทางในการปลูกฝังความเชื่อตรงตามแนวพุทธแก่เด็กนักเรียน

ดร. อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา ได้แสดงทัศนะว่า การปลูกฝังความเชื่อตรงตามหลักพระพุทธศาสนาแก่เด็กนักเรียนนั้น ให้ฝึกภาคปฏิบัติด้วย

๑. ฝึกสมาธิ ฝึกใจให้สงบ
๒. แม่เมตตา ให้แม่เมตตาเรื่อยๆ สอนให้นักเรียนนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันด้วย ฝึกให้ช่วยเหลือกันตลอด มิใช่เอาชนะกัน เช่น ช่วยกันทำการบ้าน
๓. สอนให้เด็กโตดูแลน้องๆ ให้มีความสุข (พี่ดูแลน้อง)
๔. ครูสอนเด็ก ครูคือต้นแบบตัวอย่างให้กับเด็ก สอนให้เด็กรักคุณครู ไหว้คุณครูทุกวัน
๕. ต้องไม่ลืมครูที่บ้าน (พ่อแม่) ฟังพ่อแม่สอน จดจำไว้ว่าท่านสอนอะไร ทำในสิ่งที่ดี คิดในสิ่งที่ดี พุดในสิ่งที่ดีตลอดเวลา^{๔๙}

ศาสตราจารย์พิเศษ จำนงค์ ทองประเสริฐ ได้แสดงทัศนะว่า “สอนอย่างไร ให้ทำอย่างนั้น”^{๕๐}

รศ.ดร. สมิตีพล เนตรนิมิตร ได้แสดงทัศนะว่า แนวทางในการปลูกฝังความเชื่อตรงตามแนวพุทธศาสนา มีข้อเสนอให้พิจารณาดังนี้

๑. ไม่สังคมกับคนไม่ดี เช่น ดิฉิยาเสพติด คนเกเร
๒. สังคมกับคนดี เช่น นิสัยดี ทำงานเก่ง
๓. หนักแน่น ไม่หุบเบา
๔. ไม่ทุจริตต่อหน้าที่
๕. มีความละเอียดใจ และมีความเกรงกลัว (หิริ โอตตัปปะ)
๖. ช่มใจได้ต่อสิ่งชั่วๆ
๗. ไม่ลุ่มหลงมัวเมาอบายมุข^{๕๑}

พระมหาบุรณะ ชาตเมโธ, ดร. ได้แสดงทัศนะว่า แนวทางในการปลูกฝังความเชื่อตรงตามแนวพุทธศาสนาแก่เด็กนักเรียนโดยการให้ความรู้ อบรมสั่งสอน (สุ จิ ปุ ลิ) ให้เกิดการเรียนรู้ สั่งสอน เล่านิทาน ยกตัวอย่างสถานการณ์ของบุคคล เช่น พระมหากษัตริย์, บุคคลตัวอย่างในอดีตและปัจจุบันให้ได้เห็นเป็นตัวอย่าง^{๕๒}

^{๔๙} สัมภาษณ์ ดร. อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, ผู้บริหารสูงสุดโรงเรียนสัตยาไส, ๗ มิถุนายน ๒๕๕๙.

^{๕๐} สัมภาษณ์ ศาสตราจารย์พิเศษ จำนงค์ ทองประเสริฐ, ปรัชญาอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และเป็นอุปนายกสภามหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย, ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๙.

^{๕๑} สัมภาษณ์ รศ.ดร. สมิตีพล เนตรนิมิตร, ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาพระไตรปิฎกศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

^{๕๒} สัมภาษณ์ พระมหาบุรณะ ชาตเมโธ, ดร., ผู้เชี่ยวชาญด้านคัมภีร์พุทธศาสนา กองวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๐ มิถุนายน ๒๕๕๙.

นายจิรวุฒิ โคตรสมบัติ ได้แสดงทัศนะว่า รูปแบบการปลูกฝังความซื่อตรงแก่เด็กนักเรียนโรงเรียนทวีธาภิเศก นั้น ๑) ควรให้มีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตประจำวันภายในโรงเรียนของนักเรียนทุกคน ได้แก่ การมา-การกลับโรงเรียน การเข้า-ออกชั้นเรียน การร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน การทำงานที่ได้รับมอบหมาย งานเดี่ยว งานกลุ่ม การเข้าร่วมกิจกรรมภายใน-ภายนอกของโรงเรียน การรับประทานอาหาร การซื้ออาหาร การเก็บภาชนะ การทิ้งขยะ การประหยัดน้ำประหยัดไฟ การดูแลรักษาทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียน การเล่น ทุกกิจกรรมดังกล่าว ต้องสร้างกติกา กฎระเบียบร่วมกัน ปฏิบัติอย่างจริงจังเรียกว่าปฏิบัติถูกต้อง ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ปฏิบัติอย่างจริงจังเรียกว่าปฏิบัติไม่ถูกต้อง เมื่อมีกฎระเบียบกติกาแล้วให้ประกาศให้นักเรียนได้รับรู้ด้วยกัน ๒) ให้ประพฤติตรงต่อตนเองและต่อผู้อื่น ซื่อตรงต่อเวลา ซื่อตรงต่อวาจา ซื่อตรงต่อหน้าที่ ซื่อตรงต่อธรรม^{๕๓}

นางศิริพร ถิ่อมั่น ได้แสดงทัศนะว่า รูปแบบการปลูกฝังความซื่อตรงแก่เด็กนักเรียนโรงเรียนทวีธาภิเศก ให้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ครูเตรียมการสอนให้เหมาะกับนักเรียนในห้องเรียน เช่น นักเรียนนำเสนอรายงานกลุ่มของนักเรียนที่ตรงต่อเวลา การส่งงานทำการบ้านตรงเวลา การนำเสนอข่าวเหตุการณ์ความซื่อตรงในปัจจุบันทุกคาบเรียน ทำเวรดูแลความสะอาดห้องเรียนตรงตามวันเวลาที่กำหนด ครูหาวิธีการจับถุณนักเรียนที่มีความซื่อตรง เช่น คนที่ส่งงานตรงเวลา ให้คะแนนเป็นรางวัล หรือมีรางวัลพิเศษ เช่น ปากกา ดินสอ หรือรางวัลเล็กๆ น้อยๆ ให้อีกด้วยมีความซื่อตรงตามกำหนดเวลาเป็นระยะ เพื่อสร้างกำลังใจให้นักเรียนที่มีความซื่อตรง และกระตุ้นนักเรียนที่ส่งงานช้าให้ส่งงานเร็วขึ้น^{๕๔}

นางสาว บุปผา ไทยกิจ ได้แสดงทัศนะว่า อบรมสั่งสอนคนในครอบครัวก่อนว่าเราต้องทำความดีอย่างไรบ้าง เช่น กตัญญูตเวทีต่อพ่อแม่ ไม่โกหกพ่อแม่ ตั้งใจเรียนหนังสือ ช่วยเหลือกิจการงานพ่อแม่ และถ้ามีโอกาสก็สอนให้นักเรียนนั่งสมาธิ ตามหลักการของพระพุทธองค์ สอนให้เขาอยู่กับปัจจุบัน ให้อารมณ์ ๕ และปฏิบัติตนให้มีความซื่อตรงทั้งกับตนเองและผู้อื่น^{๕๕}

ผศ.ดร. สุเทพ พรมเลิศ ได้แสดงทัศนะว่า รูปแบบการปลูกฝังความซื่อตรงแก่เด็กนักเรียนโรงเรียนทวีธาภิเศก ให้เน้นการปฏิบัติตนตามหลักศีล ๕ ในข้อ ๔ (มุสาวาท) การรักษาสัจจะไม่โกหก ไม่พูดเท็จ, ไม่พูดคำหยาบ, ไม่พูดส่อเสียด, ไม่พูดเพ้อเจ้อ

แนวทางปลูกฝังความซื่อตรง (ศีล ๕) แก่ นักเรียนต้องเริ่มตั้งแต่ครอบครัว โรงเรียน และสังคม

๑. ให้เยาวชนฝึกปฏิบัติในกฎระเบียบของโรงเรียน
๒. การเชื่อฟังคำสั่งสอนในบิดามารดา (เป็นครูคนแรก)
๓. หาแหล่งกัลยาณมิตร ร่วมกิจกรรมทางศาสนาในโอกาสต่างๆ
๔. ฝึกปฏิบัติ พาเข้าวัด ปฏิบัติธรรม ทำสมาธิ เกิดปัญญาด้วยตนเอง
๕. เน้นปัจจัยภายนอก (คำสอนจากพ่อแม่ ครู และมาต่อด้วยการปฏิบัติ^{๕๖})

^{๕๓} สัมภาษณ์ นายจิรวุฒิ โคตรสมบัติ, ครูโรงเรียนทวีธาภิเศก, ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๙.

^{๕๔} สัมภาษณ์ นางศิริพร ถิ่อมั่น, ครูโรงเรียนทวีธาภิเศก, ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๙.

^{๕๕} สัมภาษณ์ นางสาวบุปผา ไทยกิจ, ครูโรงเรียนทวีธาภิเศก, ๑๔ มิถุนายน ๒๕๕๙.

^{๕๖} สัมภาษณ์ ผศ.ดร. สุเทพ พรมเลิศ, อาจารย์ประจำภาควิชาพระพุทธศาสนา, ๑๓ มิถุนายน ๒๕๕๙.

พระคุณี เมธังกุโร ได้แสดงทัศนะว่า แนวทางการปลูกฝังความซื่อตรงแก่เด็ก ใช้เรื่องเล่า ตัวอย่าง นิทาน ชาดก ในเรื่องสัจจะบารมี โนมน้าวในการปลูกฝังความซื่อตรง ๒) ปลูกฝังพฤติกรรมการให้เกียรติทั้งต่อผู้ใหญ่ เด็ก อย่างตรงไปตรงมา ๓) สวดมนต์ ทำสมาธิ^{๕๗}

กล่าวโดยสรุป รูปแบบหรือแนวทางในการปลูกฝังความซื่อตรงตามแนวพุทธศาสนา แก่เด็กนักเรียน

๑. ให้เน้นการปฏิบัติตนตามหลักศีล ๕ ในข้อ ๔ (มุสาวาท) การรักษาสัจจะ ไม่โกหก ไม่พูดเท็จ, ไม่พูดคำหยาบ, ไม่พูดส่อเสียด, ไม่พูดเพ้อเจ้อ
๒. ให้ความรู้ อบรมสั่งสอนให้เกิดการเรียนรู้ พ่อแม่ และครู สอนและให้ความรู้ ความซื่อตรง โดยสอนอย่างไร ให้ทำอย่างนั้น สอนให้นักเรียนไม่ทุจริตต่อหน้าที่ด้วยการตั้งใจเรียน มีความละเอียด และมีความเกรงกลัว (หิริ โอตตัปปะ) ช่มใจได้ต่อสิ่งชั่วไม่ลุ่มหลงมัวเมาบายมุข
๓. พ่อแม่และครู พานักเรียนเข้าวัดฝึกปฏิบัติธรรม สวดมนต์ ฝึกปฏิบัติ ทำสมาธิ ให้เกิดปัญญาด้วยตนเอง
๔. ควรให้มีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตประจำวันภายในโรงเรียนของนักเรียนทุกคน เช่น ตรงเวลาต่อการมาการกลับโรงเรียน, การเข้าออกชั้นเรียน, การทำเวรดูแลความสะอาดห้องเรียน
๕. ให้รางวัลนักเรียนที่ส่งงาน ทำการบ้านตรงเวลา เพื่อสร้างกำลังใจให้นักเรียนที่มีความซื่อตรง และกระตุ้นนักเรียนที่ส่งงานช้าให้ส่งงานเร็วขึ้น
๕. การนำเสนอข่าวเหตุการณ์ความซื่อตรงในปัจจุบันทุกคาบเรียน
๖. ใช้เรื่องเล่า ตัวอย่าง นิทาน ชาดก ยกตัวอย่างสถานการณ์ของบุคคล เช่น พระมหากษัตริย์, บุคคลตัวอย่างในอดีตและปัจจุบันให้เห็นเป็นตัวอย่าง
๗. ฝึกสมาธิ ฝึกใจให้สงบ แผ่เมตตา ให้แผ่เมตตาเยอะๆ สอนให้นักเรียนนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันด้วย
๘. ฝึกให้ช่วยเหลือกัน ไม่เอาชนะกัน เช่น ช่วยกันทำการบ้าน
๙. สอนให้เด็กโตดูแลน้องๆ ให้มีความสุข (พี่ดูแลน้อง)
๑๐. สอนให้เด็กรักคุณครู ให้อภัยคุณครูทุกวัน กตัญญูต่อพ่อแม่ ฟังพ่อแม่สอน จดจำไว้ว่าท่านสอนอะไร และให้ทำในสิ่งที่ดี คิดในสิ่งที่ดี พูดในสิ่งที่ดีตลอดเวลา
๑๑. ให้ประพฤติตรงต่อตนเองและต่อผู้อื่น ซื่อตรงต่อเวลา ซื่อตรงต่อวาจา ซื่อตรงต่อหน้าที่ ซื่อตรงต่อธรรม

^{๕๗} สัมภาษณ์ พระคุณี เมธังกุโร, เจ้าอาวาสวัดทุ่งไผ่ จ.ชุมพร และพระธรรมวิทยากรและพระวิปัสสนาจารย์, ๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๙.

ประเด็นที่ ๕ ข้อเสนอแนะการปลูกฝังความซื่อตรงแก่เด็กนักเรียนโรงเรียนทวีธาภิเศก

ศาสตราจารย์พิเศษ จำนงค์ ทองประเสริฐ ได้แสดงทัศนะว่า สอนอย่างไร จงทำอย่างนั้น ครูทำเป็นแบบอย่างให้ได้ ให้ภาวนา (ปฏิบัติ) ให้จำพุทธพจน์และนำมาใช้เป็นข้อคิด เรียนแล้วไม่คิดก็จะเสียเปล่า^{๕๘}

ดร. อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับการจัดทำรูปแบบการปลูกฝังความซื่อตรงแก่เด็กนักเรียนโรงเรียนทวีธาภิเศกว่า ให้ใช้ระบบพี่ดูแลน้อง ผู้นำต้นแบบ นักเรียนทุกคน เด็กโต ม.๕, ม.๖ ดูแลน้องตลอดเวลา พี่ ม.๕, ม.๖ จะต้องเป็นคนดีมากๆ อย่าไปใช้ความรุนแรงในการดูแลน้อง พี่ต้องเป็นต้นแบบของความดี สร้างความสุขให้กันและกันตลอดเวลา พี่ใกล้ชิดกับน้องด้วยตลอดเวลา การสอนด้วยการกระทำ กิริยา ท่าทาง ให้อุ่นพี่ดูแลน้อง สอนน้อง สอนในสิ่งที่ดี ให้อุ่นพี่ทำในสิ่งที่ดี สอนน้องโดยตรงไม่ได้ให้ดูแลน้อง

ในการที่จะฝึกเด็กให้มีเมตตา จะต้องให้มีสมาธิ จะสงบมากขึ้น ต้องสอนตั้งแต่ ม.๑ แก่ไข เด็กโตยากแล้ว ให้เริ่มต้นจาก ม.๑ (ใช้เวลา ๖ ปี) ในการฝึกสติ สมาธิ แม่เมตตา ให้พี่ดูแลน้อง รักน้อง ใส่ความดีงามให้กับเด็กทุกคน โดยเขียนให้เด็กปฏิบัติ มีสมาธิได้ดี ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญ และแม่เมตตา ให้ทุกคน พ่อแม่ ญาติพี่น้อง ครูอาจารย์ และโลก^{๕๙}

นายจิรวุฒิ โคตรสมบัติ ได้เสนอแนะว่า การจัดรูปแบบการปลูกฝังความซื่อตรงแก่เด็กนักเรียนโรงเรียนทวีธาภิเศก ๑) ยกย่องชมเชย ให้รางวัลและการตำหนิตะเยียน ก็เป็นสิ่งที่ต้องทำให้ทุกคนรับรู้โดยทั่วกัน เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจ ให้เกียรติแก่ผู้ปฏิบัติอย่างซื่อตรง และเป็นการห้ามปรามนักเรียนที่ได้ปฏิบัติไม่ถูกต้องไปแล้ว ให้เกิดละอาย เกรงกลัวต่อความไม่ดี ความไม่ซื่อตรงที่ได้ปฏิบัติไปแล้วจะได้ไม่กระทำความผิดซ้ำอีก ๒) จัดกิจกรรมการประกวดแข่งขันระดับห้องเรียน หรือระดับชั้น เช่น การมาเข้าแถวตรงเวลา การรักษาความสะอาดห้องเรียน การแต่งกายถูกระเบียบ ๓) จัดกิจกรรมการเล่น เกมการแข่งขัน ที่เกี่ยวข้องกับความซื่อตรง แทรกในกิจกรรมสันทนาการวิชาลูกเสือ ๔) จัดกิจกรรมรณรงค์ จัดนิทรรศการ เกี่ยวกับความซื่อตรง ๕) จัดกิจกรรมทางศาสนา วันสำคัญทางศาสนา เช่น การตักบาตร เชิญพระมาเทศนาให้นักเรียนฟังทั้งโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ^{๖๐}

นางศิริพร ถิ่อมั่น ได้เสนอแนะการจัดรูปแบบการปลูกฝังความซื่อตรงแก่เด็กนักเรียนโรงเรียนทวีธาภิเศก ว่า ให้จัดเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทั้ง ๒ ภาคเรียน อย่างน้อย ๑ คาบ ต่อสัปดาห์ เพื่อให้นักเรียนปฏิบัติรักษาศีล ๕ เป็นพิเศษ โดยอาราธนาศีล ๕ ก่อนเริ่มเรียนในวันเรียนวิชาพระพุทธศาสนา และทดสอบหลังเรียน ด้วยการวัดความซื่อตรง ไม่ดูหรือลอกเพื่อน ทำด้วยตัวเอง ทำคะแนนได้เท่าไร นั่นคือผลงานของนักเรียนตามจริง การเข้าห้องเรียนตรงเวลา การมาโรงเรียนสม่ำเสมอ ถ้าขาดเรียนมีจดหมายผู้ปกครองรับรองการขาดเรียนทุกครั้ง ให้คะแนนเป็นความซื่อตรง^{๖๑}

^{๕๘} สัมภาษณ์ ศาสตราจารย์พิเศษ จำนงค์ ทองประเสริฐ, ปรัชญาธิการบติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ-ราชวิทยาลัย และเป็นอุปนายกสภามหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งโลก , ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๙.

^{๕๙} สัมภาษณ์ ดร. อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, ผู้บริหารสูงสุดโรงเรียนสัตยาไส, ๗ มิถุนายน ๒๕๕๙.

^{๖๐} สัมภาษณ์ นายจิรวุฒิ โคตรสมบัติ, ครูโรงเรียนทวีธาภิเศก, ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๙.

^{๖๑} สัมภาษณ์ นางศิริพร ถิ่อมั่น, ครูโรงเรียนทวีธาภิเศก, ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๙.

รศ.ดร. สมทิพพล เนตรนิมิตร ได้แสดงทัศนะว่า ธรรมดาคนแต่ละคนก็มีปัญหาอยู่ในตัวของแต่ละคนอยู่แล้ว เมื่ออยู่รวมๆ กันหลายคนก็ทำให้ขึ้นมาอีก มีทั้งปัญหาครอบครัว และปัญหาสังคม ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดทำรูปแบบการปลูกฝังความซื่อตรงแก่เด็กนักเรียนโรงเรียนทวีธาภิเศก เป็น “รูปแบบ” ที่ต้องอาศัยปัจจัยอื่นๆ ด้วย เช่น สิ่งแวดล้อมของเด็ก พัฒนาการของเด็ก วุฒิภาวะของเด็ก ตัวอย่างหรือแรงจูงใจที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก ค่านิยมในสังคม ฯลฯ สิ่งที่เห็นที่สำคัญที่สุดคือ อิทธิพลของสังคม ค่านิยมในสังคม จริงอยู่แม้สังคมจะมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนเรา แต่ก็ได้หมายความว่า ทุกคนจะต้องตกอยู่ใต้อิทธิพลของสังคมทั้งหมด ตัวอย่าง โรงเรียนที่มีชื่อเสียงในทางเรียนดี เล่นกีฬาเก่ง ก็ไม่ได้หมายความว่าเด็กทุกคนที่ไปอยู่ในโรงเรียนนั้นจะต้องเป็นอย่างนั้นทุกคน หรือในทางกลับกัน โรงเรียนที่มีชื่อเสียงในทางติดยาเสพติดก็ไม่ได้หมายความว่าเด็กทุกคนในโรงเรียนนั้นจะต้องเป็นเด็กเกเร และติดยาเสพติดกันทุกคน

ในที่นี้เสนอแนะการปรับค่านิยม เพราะค่านิยมในสังคมมีบทบาทต่อชีวิตของคนในสังคม เป็นตัวกำหนดความเป็นไปชะตีวิตของทุกคนในสังคม ค่านิยม มี ๒ อย่าง คือ ค่านิยมความรู้สึกรับชอบ ชื่นชม ค่านิยมในทางที่ดี เช่น การปลูกฝังความซื่อตรง การบริจาคช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ ฯลฯ การจะส่งเสริมให้เกิดค่านิยมที่ดีทำได้โดย ๑) คบหาเพื่อนที่ดี ๒) วางตนดี รู้จักยับยั้งชั่งใจ ห่างไกลอบายมุข ๓) อยู่ในถิ่นที่มีสิ่งแวดล้อมดี หมั่นหาความรู้ ฯลฯ^{๖๒}

นางสาว บุปผา ไทยกิ่ง ได้เสนอแนะการจัดรูปแบบการปลูกฝังความซื่อตรงแก่เด็กนักเรียนโรงเรียนทวีธาภิเศก ให้จัดกิจกรรมดังต่อไปนี้

๑. การเข้าค่ายธรรมะ เนื่องจากเป็นเยาวชนอบรม สั่งสอน ให้รู้จักแยกแยะ รู้รับผิดชอบ ชั่วดี
๒. จัดคอร์สอบรมปฏิบัติธรรมวิปัสสนากรรมฐาน ครั้งละ ๓ วัน เพื่อให้รู้จักตนเอง รู้ถึงข้อดี ข้อเสีย ของตนเองเพื่อจะได้ลดละและไม่ทำความชั่ว
๓. อาจจะเปิดคอร์สอบรมที่นักเรียนสนใจเป็นกลุ่มย่อยๆ (เดินจงกรม นั่งสมาธิ และปฏิบัติธรรม) จะได้ผลเพราะว่า นักเรียนสนใจอยู่แล้ว โดยนำกลุ่มแกนนำลงมาช่วยแนะนำนักเรียนทั่วไป แต่ทั้งหมดนั้นขึ้นอยู่กับนโยบายของผู้บริหารด้วย
๔. ฟังธรรม เช่น พระอ. ปราโมทย์ , หลวงปู่ดูลย์ แนะนำให้บอกกล่าวถึงอานิสงค์ของการปฏิบัติธรรม ความเป็นคนดี เป็นคนซื่อตรงสุจริตจริงใจ^{๖๓}

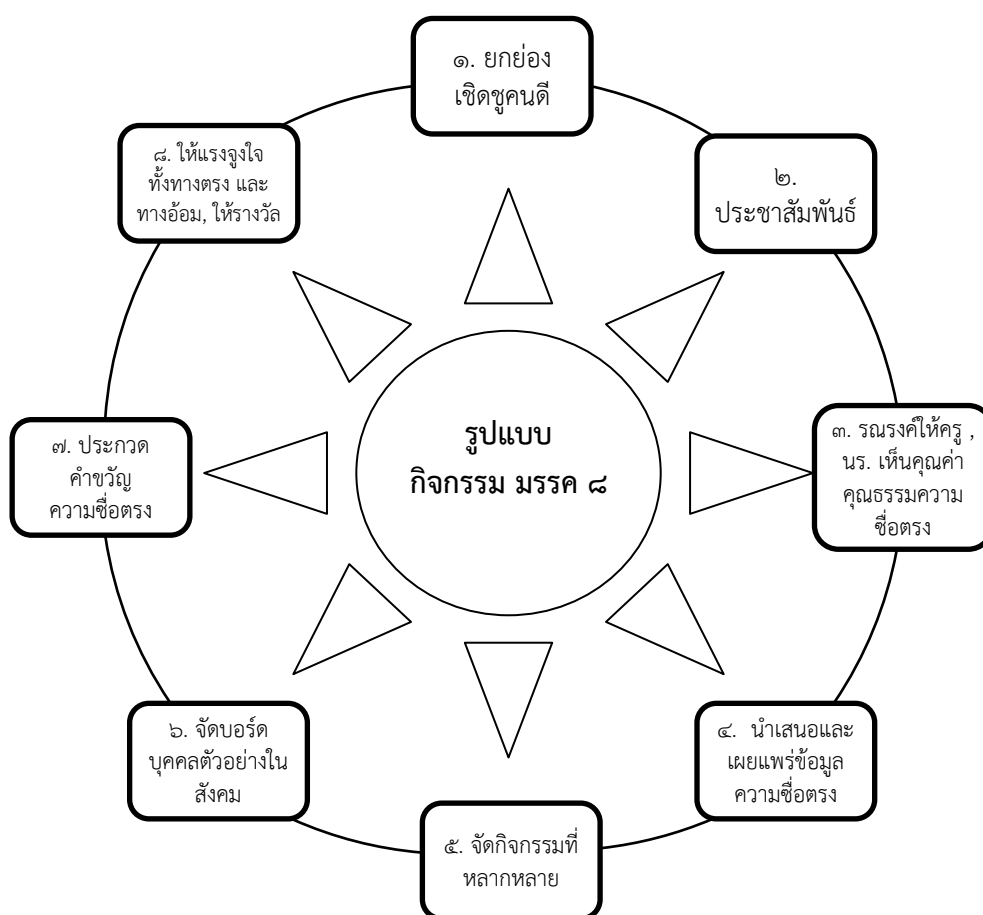
พระคุณเจ้า เมธังกูโร ได้แสดงทัศนะว่า การจัดรูปแบบการปลูกฝังความซื่อตรงแก่ เด็กนักเรียนโรงเรียนทวีธาภิเศก ด้วย ๑) การสร้างค่านิยม พี่ช่วยน้องสอนการบ้าน ไม่ลอกการบ้าน ไม่ลอกข้อสอบ เชิดชูความรู้ ทำได้แค่ไหนก็เอาแค่นั้นถ้าตกค่อยกลับมาสอบซ่อมเอาใหม่ ๒) เกมที่ต้องอาศัยความซื่อสัตย์ ความจริงใจ ๓) การรักษาศีล ๘ ศีลอด ฝึกควบคุมตัวเอง ไม่ทำผิดกฎ “แข่งกันอด แข่งกันดี”^{๖๔}

^{๖๒} สัมภาษณ์ รศ.ดร. สมทิพพล เนตรนิมิตร, ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาพระไตรปิฎกศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

^{๖๓} สัมภาษณ์ นางสาวบุปผา ไทยกิ่ง, ครูโรงเรียนทวีธาภิเศก, ๑๔ มิถุนายน ๒๕๕๙.

^{๖๔} สัมภาษณ์ พระคุณเจ้า เมธังกูโร, เจ้าอาวาสวัดทุ่งไผ่ จ.ชุมพร และพระธรรมวิยาการและพระวิปัสสนาจารย์, ๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๙.

พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร. ได้เสนอแนะ การจัดรูปแบบการปลูกฝังความซื่อตรง แก่เด็กนักเรียนโรงเรียนทวีธาภิเศก โดยการให้จัดรูปแบบที่หลากหลายในการพัฒนาเรื่องความซื่อตรง ดังรูปแบบกิจกรรมที่ผู้วิจัยสรุปเป็นรูปแบบได้ดังนี้^{๒๕}



แผนภูมิที่ ๓.๑ รูปแบบกิจกรรม มรรค ๘

พระมหาบุญณะ ขาดเมธ, ดร. ได้แสดงทัศนะว่า การจัดรูปแบบการปลูกฝังความซื่อตรง แก่เด็กนักเรียนโรงเรียนทวีธาภิเศก ซึ่งเป็นเด็กชายล้วนนั้น ๑) ต้องเข้าไปอยู่ในใจ เป็นที่ไว้วางใจให้ได้ ก่อน ผู้กมิตรให้เขาไว้วางใจให้ได้มากที่สุด เมื่อได้รับการไว้วางใจจากนักเรียนๆ ก็จะกลั้มาพูดคุย ระบายความทุกข์ในพฤติกรรมที่ทำเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาให้กับนักเรียน อย่าออกนอกกรอบ (กำแพง) ของนักเรียน การที่จะให้ได้รับความไว้วางใจต้องผู้กมิตร ๒) การที่เด็กมีความ

^{๒๕} สัมภาษณ์ พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร., คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๘ มิถุนายน ๒๕๕๙.

ไม่ซื้อตรงอาจเพราะมีปัญหา ๓) วิธีการ เวลาจะคุยต้องสอดแทรกให้นักเรียนโดยไม่รู้ตัว เช่น ศิล ๕ ต้องขยายทั้งคุณและโทษ ตัวอย่าง การทำ ปาณาติบาต ต้องอธิบายให้เห็นถึงโทษจนถึงระดับปรโลก และทางกฎหมาย โทษทางศีล ผิดศีลหรือไม่ ผลทางกฎหมาย อาจจะได้รับผลตามพยาน ตามกฎหมาย ได้รับโทษทางอาญาบ้านเมือง ส่วนโทษทางสังคมๆ ประนามจนเสียชื่อเสียงถึงวงศ์ตระกูล ผลในระยะยาว คนนั้นจะไม่ได้รับความไว้วางใจ เชื่อถือทางสังคม โทษทางปรโลก ทุกติภูมิ เป็นเปรต สัตว์นรก ยกตัวอย่างให้ดูวิดีโอคลิปสัตว์ ยกตัวอย่างให้นักเรียนดูโทษของการผิดศีล การเกิดของสัตว์ หรือเศษกรรม เช่น ปาณาติบาต การทำแท้ง แสดงให้เห็นในปัจจุบันถึงปรโลก และต้องฝึก ๑) ฝึกให้มีเมตตาต่อคน และสัตว์ทั้งหลาย ๒) ต้องมีสัมมาอาชีวะ ๓) ต้องพอใจยินดีต่อคู่รัก คู่ครองของตน ชื่อสัตย์ซื่อตรงต่อกัน ๔) ต้องมีคำสัตย์ คำจริง มีวาจาสัตย์ พูดตรงตามที่พูดที่ทำ คนก็จะไวใจ ๕) สอนให้เห็นโทษ ฝึกให้เจริญสติ เช่น นับ ๑-๕ , ๕-๑ อย่าให้พลาด เป็นการฝึกสติ ทำให้เกิดปัญญา (ภาวนา) แล้วสรุปให้เห็นโทษในปัจจุบัน สังคม อนาคต ปรโลก แนะนำให้ทำดี ทำบุญ เพื่อให้ความผิดพลาดทุเลาเบาลง^{๖๖}

กล่าวโดยสรุป ปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดทำรูปแบบ

การปลูกฝังความซื่อตรงแก่เด็กนักเรียนโรงเรียนทวีธาภิเศก ดังนี้ รณรงค์ให้ครู นักเรียนเห็นคุณค่า คุณธรรมความซื่อตรง ให้ครูทำเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติภาวนา ฝึกสมาธิ ให้เริ่มต้นสอนจาก ม.๑ เพราะว่าเมื่อเด็กโตแล้วนั้นแก้ไขยาก โดยให้พี่ดูแลน้อง ใส่ความดีงามให้กับเด็กทุกคน ให้รางวัลให้แรงจูงใจทั้งทางตรงและทางอ้อม ยกย่องเชิดชูคนดี ชมเชยทุกคนรับรู้โดยทั่วกัน เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจ ให้เกียรติแก่ผู้ปฏิบัติอย่างซื่อตรง และเป็นการห้ามปรามนักเรียนที่ได้ปฏิบัติไม่ถูกต้องไปแล้ว ให้เกิดความละอาย เกรงกลัวต่อความไม่ดี ความไม่ซื่อตรงที่ได้ปฏิบัติไปแล้วจะได้ไม่กระทำผิดซ้ำอีก จัดกิจกรรมการประกวดแข่งขันระดับห้องเรียน หรือระดับชั้น เช่น การมาเข้าแถวตรงเวลา การรักษาความสะอาดห้องเรียน การแต่งกายถูกระเบียบ จัดกิจกรรมการเล่น เกมการแข่งขัน ที่เกี่ยวข้องกับ ความซื่อตรง สอดแทรกในกิจกรรมสนทนาการวิชาลูกเสือ จัดกิจกรรมรณรงค์ จัดนิทรรศการเกี่ยวกับความซื่อตรง จัดกิจกรรมทางศาสนา วันสำคัญทางศาสนา เช่น การตักบาตร เชิญพระมาเทศนาให้นักเรียนฟังทั้งโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ให้นักเรียนปฏิบัติรักษาศีล ๕ โดยอาราธนาศีล ๕ ก่อนเริ่มเรียนในวันเรียนวิชาพระพุทธศาสนา โดยสอดแทรกให้นักเรียนโดยไม่รู้ตัว เช่น ศิล ๕ ต้องขยายทั้งคุณและโทษ และปรับค่านิยม สร้างค่านิยม ส่งเสริมให้เกิดค่านิยมที่ดีในการคบหาเพื่อนที่ดี วางตนดี รู้จักยับยั้งชั่งใจ เช่น ไม่ลอกการบ้าน ไม่ลอกข้อสอบ เชิดชูความรู้ ทำได้แค่ไหนก็เอาแค่นั้น ถ้าตกค่อยกลับมาสอบซ่อมเอาใหม่ และให้ห่างไกลอบายมุข อยู่ในถิ่นที่มีสิ่งแวดล้อมดี หมั่นหาความรู้อยู่เสมอ

^{๖๖} สัมภาษณ์ พระมหาบุรณะ ขาตเมโธ, ดร. , ผู้เชี่ยวชาญด้านคัมภีร์พุทธศาสน์ กองวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , ๑๐ มิถุนายน ๒๕๕๙.

๓.๒.๒ รูปแบบกิจกรรมการปลูกฝังความซื่อตรงแนวพุทธแก่นักเรียนโรงเรียนทวีธาภิเศก

ขั้นตอนนี้เป็นกระบวนการอบรม การปลูกฝังความซื่อตรงแนวพุทธแก่นักเรียนโรงเรียนทวีธาภิเศก ผู้วิจัยเห็นว่าการปลูกฝังความซื่อตรงแนวพุทธแก่นักเรียนโรงเรียนทวีธาภิเศกนั้น ควรให้ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาเพื่อชี้ให้นักเรียนถึงบาปบุญคุณโทษควบคู่ไปด้วย โดยผู้วิจัยใช้หลัก การปลูกฝังความซื่อตรงแก่นักเรียนโรงเรียนทวีธาภิเศก ด้วยหลักไตรสิกขา หลักกุศลกรรมบถ ๑๐ หลัก หิริโอตตัปปะ ดังนี้

๓.๒.๒.๑ ระยะที่ ๑, ๒ การให้ความรู้เกี่ยวกับความซื่อตรง

ผู้วิจัยนำเอาองค์ความรู้จากปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาเหล่านั้นไปปลูกฝังแก่นักเรียนโรงเรียนทวีธาภิเศก เกี่ยวกับความซื่อตรงตามหลักพระพุทธศาสนา ความหมายความซื่อตรง ลักษณะของหลักความซื่อตรง ประเภทของหลักความซื่อตรง คุณค่าและประโยชน์ของความซื่อตรง อานิสงค์ของความซื่อตรงในพระพุทธศาสนา ความรู้เรื่องศีล ๕ และคำสมาทานศีล ๕ การบริหารจัดการตามแนวสติปัฏฐาน ๔ การสวดมนต์แปล การแผ่เมตตา (เอกสารในภาคผนวก) โดยผู้วิจัยไปทำร่วมกับโรงเรียน

ระยะที่ ๑ เริ่มต้นด้วยการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความซื่อตรงตามหลักพระพุทธศาสนา

ให้ความรู้ในเรื่องของความหมายความซื่อตรง ลักษณะของหลักความซื่อตรง ประเภทของหลักความซื่อตรง คุณค่าและประโยชน์ของความซื่อตรง อานิสงค์ของความซื่อตรงในพระพุทธศาสนา

ระยะที่ ๒ ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้เรื่องศีล ๕ ความรู้เรื่องการบริหารจิต และเจริญปัญญา

ก. ความรู้เรื่องศีล ๕ และคำสมาทานศีล ๕

ข. หลักการบริหารจิตได้ให้นักเรียนศึกษาการสวดมนต์แปล การแผ่เมตตา และการบริหารจัดการตามแนวสติปัฏฐาน ๔

๑) การสวดมนต์แปล

๒) การแผ่เมตตา

๓) ฝึกปฏิบัติการบริหารจัดการ^{๖๗} ให้รู้จักคิดใคร่ครวญ คิดเป็น คิดอย่างมี

ระเบียบ รู้จักวิเคราะห์ วิจัย วิจารณ์ โดยใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

- ด้วยวิธีคิดแบบอุบายปลูกเร้าคุณธรรม (คิดในเชิงบวก คิดเชิงสร้างสรรค์ หรือการมองโลกในแง่ดี)

^{๖๗} พระมหาภูติชัย วชิรเมธี และพระมหาอมรวิชัย ชาครเมธี, หนังสือเรียนรายวิชา พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: แม็ค, ๒๕๕๔), หน้า ๙๐-๙๑.

- ด้วยวิธีคิดแบบบรรณสัมพันธ์ (เป็นวิธีคิดแบบตั้งเป้าหมาย และทำเพื่ออะไร) เช่น คิดพูด หรือทำอะไรก็ตามต้องคำนึงถึงผลลัพธ์ว่าเพื่ออะไร ผลจะเป็นอย่างไร อะไรคือประโยชน์ที่พึงได้จากการกระทำนั้นๆ มันคุ้มหรือไม่ เป็นต้น การคิดแบบนี้ถือว่าเป็นการคิดแบบรอบคอบ หรือ เป็นการคิดแบบคิดหน้าคิดหลัง ก่อนที่จะตัดสินใจทำอะไรลงไปมีสติยั้งคิด

๓.๒.๒.๒ ระยะที่ ๓ ฝึกปฏิบัติการบริหารจัดการจิต, ฝึกทำสมาธิ

ระยะที่ ๓ ฝึกปฏิบัติการบริหารจัดการจิต, ฝึกทำสมาธิโดยการให้นักเรียนสวดมนต์แปล แผ่เมตตาและบริหารจัดการตามแนวสติปัฏฐาน ๔ ดังนี้

- ๑) สวดบทนมัสการพระรัตนตรัย, บทนมัสการพระพุทธเจ้า, บทสรรเสริญพระธรรมคุณ, บทสรรเสริญพระสังฆคุณ
- ๒) การแผ่เมตตา ด้วยบท คำแผ่เมตตาให้ตนเอง, คำแผ่เมตตาให้ผู้อื่น, คำอุทิศส่วนกุศล
- ๓) การฝึกสมาธิตามหลักอานาปานสติ (ฝึกทำสมาธิบ่อยๆ) เพื่อให้มีสติอยู่กับตัวตลอดเวลา (โดยเฉพาะเมื่อนักเรียนเริ่มพูดคุยกันเสียงดัง)

๓. ๒.๒.๓ ขั้นตอนการฝึกสมาธิและการเจริญปัญญา

การเอาสติไปกำหนดลมหายใจเข้า -ออก ให้รู้สึกตัวทั่วพร้อมอยู่กับปัจจุบัน

๑. นั่งขัดสมาธิ, นั่งบนเก้าอี้ หรือบนพื้น, ตั้งกายให้ตรง ดำรงสติให้มั่น
๒. หลับตาลงเบาๆ อย่างนุ่มนวล
๓. ยิ้มน้อยๆ ที่มุมปาก ทำจิตให้เบิกบาน

๔. ผ่อนลมหายใจ เข้า -ออก ยาวๆ ๓ ครั้ง ก่อนกำหนดลมหายใจด้วยการบริหาร

วิธีใดวิธีหนึ่ง เช่น บริกรรมแบบพอง-ยุบ, บริกรรมแบบนับเลข ๑-๑๐, แบบไม่บริกรรมโดยให้ทำความรู้สึกตัวเฉยๆ ให้รู้ลมหายใจเข้า -ออก มีความรู้สึกตัวทั่วพร้อมตลอดเวลา ทำอย่างนี้ไปเรื่อยๆ จนกว่าจิตจะสงบ)

การฝึกสมาธิ เมื่อฝึกจนชำนาญแล้วจะทำให้เป็นคนมีสติตั้งมั่น มั่นคง ไม่หลงลืม และรู้เท่าทันความเคลื่อนไหวของจิตและอริยาบถต่างๆ ของร่างกาย ทั้งในเวลายืน เดิน นั่ง (นอน บางโอกาสขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและสถานที่) ตามแนวสติปัฏฐาน ๔ หรือ เวลาพูด คิด ทำ ฯลฯ เมื่อสติมั่นคงดีแล้ว ปัญญาจะเกิดขึ้นอย่างทันที่ที่มีความเฉียบแหลม นี่ก็คิดสิ่งใดก็จะทะลุปรุโปร่งเป็น

การเจริญปัญญา

- วิธีคิดแบบอุปายปลูกเร้าคุณธรรม (วิธีคิดเชิงบวก คิดในเชิงสร้างสรรค์ หรือมองโลกในแง่ดี)
- วิธีคิดแบบบรรณสัมพันธ์ (วิธีคิดที่มีหลักการและประโยชน์สอดคล้องกัน)

๓.๒.๒.๔ ระยะที่ ๔ กิจกรรมเสริมหลักสูตร

ระยะที่ ๔ กิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยการฝึกภาวะความเป็นผู้นำและผู้ตาม ให้นักเรียน ได้มีโอกาสผลัดเปลี่ยนและผลัดกันเป็นทั้งผู้นำและผู้ตาม ดังเช่นกิจกรรมต่อไปนี้

- การแสดงบทบาทสมมติผู้มีชีวิตต่อผู้มีพระคุณด้วยชาดก เรื่อง มิตตวินทุกชาดก : ผู้เห็นกงจักรเป็นดอกบัว
- เชิดชูเกียรติ ผู้นำ คนดี คนกล้า เป็นกิจกรรมยกย่องชมเชย, ให้กำลังใจ, ฝึกการแสดงออกของนักเรียน
- เพื่อนดูแลเพื่อน เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนช่วยกันเรียน ช่วยกันกระตุ้น และตักเตือนซึ่งกันและกัน ให้รักกัน ดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งในการทำกิจกรรม ช่วยกันทำการบ้าน การส่งงาน ตลอดจนการดูแลช่วยเหลือครูอาจารย์ เช่น ช่วยเก็บอุปกรณ์การเรียนการสอน ติดตามไปรับ-ส่งอุปกรณ์เครื่องมือช่วยสอน และการพบปะพูดคุย แจ้งข่าว ประชาสัมพันธ์ให้เพื่อนทราบ
- กิจกรรมของหายได้คืน นักเรียนร่วมด้วยช่วยกัน ดูแลรักษาทรัพย์สินสมบัติของตนเอง และเพื่อนฝูง ตลอดจนครูอาจารย์ เจ้าหน้าที่และส่วนรวม
- กิจกรรมตาสับปะรด / สารวัตรอาสา นักเรียนร่วมกันจัดตั้งอาสาสมัคร และจิตอาสา ในการดูแลระบบห้องเรียน เช่น การทำเวรรักษาความสะอาด การส่งงาน การเข้า-ออกชั้นเรียน การหนีเรียน การแต่งกาย การพูดจา ล้อเลียนชื่อพ่อและแม่ ฯลฯ ช่วยสอดส่องดูแล ตักเตือนเพื่อนที่ทำความผิด และให้ความช่วยเหลือในกรณีที่เพื่อนหรือครูถูกกระทำ ป้องปรามในยามที่เพื่อนคิดหรือเลือกกระทำผิด แจ้งข่าวให้ครูที่ปรึกษาและครูผู้สอนทราบเพื่อป้องปรามไม่ให้กระทำซ้ำ หรือถ้ากระทำผิดเกิดขึ้นแล้ว ช่วยสืบสวนหาข้อเท็จจริง ช่วยกันหาคนกระทำผิดมาลงโทษโดยไม่ปิดบังอำพรางและแจ้งให้ครูและฝ่ายปกครองทราบเพื่อช่วยกันแก้ปัญหา ร่วมกันแก้ไขพฤติกรรม ให้โอกาสปรับปรุงตนเอง และให้การช่วยเหลือต่อไป

๓.๒.๓ การสำรวจความคิดเห็นและเจตคติเกี่ยวกับความซื่อตรง

หลังจากที่ผู้วิจัยนำเอาหลักความซื่อตรงและองค์ความรู้จากปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา ไปปลูกฝังแก่นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยก็ได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๒/๑ จำนวน ๕๐ คน ผลการสำรวจเจตคติและความคิดเห็นของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างการปลูกฝังความซื่อตรงแนวพุทธแก่นักเรียนโรงเรียนทวีธาภิเศก พบว่านักเรียนมีมุมมอง ดังนี้

- | | |
|---------|--|
| ๓.๒.๓.๑ | สถานภาพทั่วไปของกลุ่มในการตอบแบบสอบถาม |
| ๓.๒.๓.๒ | ข้อมูลการวัดความรู้ด้านความซื่อตรงของนักเรียน |
| ๓.๒.๓.๓ | ข้อมูลการวัดพฤติกรรมการปฏิบัติตนด้านความซื่อตรงของนักเรียน |
| ๓.๒.๓.๔ | ข้อมูลความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ แนวทางในการปลูกฝังพฤติกรรม การปฏิบัติตนด้านความซื่อตรงของนักเรียน |

๓.๓ สรุป

จากการศึกษาในบทนี้ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึง ภูมิหลังการปลูกฝังหลักความซื่อตรงแก่นักเรียนโรงเรียนทวิธาภิเศก ซึ่งคุณลักษณะความซื่อตรงสุจริตที่โรงเรียนทวิธาภิเศกปลูกฝังแก่นักเรียนมีอยู่ ๕ ด้าน ดังนี้ คือ ๑. ด้านมีวินัย ๒. ด้านความซื่อตรงสุจริต ๓. ด้านอยู่อย่างพอเพียง ๔. ด้านมีจิตสาธารณะ ๕. ด้านทักษะกระบวนการคิด คุณลักษณะความซื่อตรงสุจริตของนักเรียนจะต้องเป็นผู้ที่ประพฤติดีงามทั้งทางกาย วาจา และใจ โดยมีแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาความซื่อตรงสุจริตที่เหมาะสมแก่ชีวิตและสังคมไทยปัจจุบันสำหรับนักเรียนโรงเรียนทวิธาภิเศก

ดังนั้นขั้นตอนต่อไปนี้ คือ ๑) รวบรวมองค์ความรู้จากการสัมภาษณ์ปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมีทั้งหมด ๕ ประเด็นด้วยกัน ได้แก่ ความซื่อตรงตามหลักพระพุทธศาสนา ความเห็นเกี่ยวกับการแสดงออกและการปฏิบัติตนในเรื่องความซื่อตรงของเยาวชนในปัจจุบัน วิธีการในการปลูกฝังความซื่อตรงแนวพุทธ แนวทางในการปลูกฝังความซื่อตรงตามแนวพุทธแก่เด็กนักเรียน และข้อเสนอแนะการจัดทำรูปแบบการปลูกฝังความซื่อตรงแก่นักเรียนโรงเรียนทวิธาภิเศก ๒) จัดรูปแบบกิจกรรมการปลูกฝังความซื่อตรงแนวพุทธแก่นักเรียนโรงเรียนทวิธาภิเศก โดยการปลูกฝังความซื่อตรงด้วยกิจกรรมต่อไปนี้ ระยะที่ ๑ ให้ความรู้เกี่ยวกับความซื่อตรง ระยะที่ ๒, ๓ ขั้นตอนการฝึกปฏิบัติการบริหารจัดการ และเจริญปัญญา , ฝึกทำสมาธิ ระยะที่ ๔ จัด กิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น การฝึกภาวะความเป็นผู้นำและผู้ตาม การแสดงบทบาทสมมติผู้มีความซื่อตรงต่อผู้มีพระคุณด้วยชาดก เรื่อง มิตตวินทุกชาดก : ผู้เห็นกงจักรเป็นดอก , เชิดชูเกียรติ ผู้นำ คนดี คนกล้า , เพื่อนดูแลเพื่อน , กิจกรรมของหายได้คืน , กิจกรรมตาสับประรด / สารวัตรอาสา ๕) สำรวจเจตคติเกี่ยวกับความซื่อตรงของนักเรียน ในการดำเนินการ ปลูกฝังความซื่อตรงแก่นักเรียนโรงเรียนทวิธาภิเศก นั้น ผู้วิจัยได้ทำการทดลองโดยการบูรณาการและนำความรู้หลักความซื่อตรง (3D) ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนและในชีวิตประจำวันของนักเรียนให้รู้จักคิด พูด ทำ ฝึกปฏิบัติตนด้านความซื่อตรงในด้านศีล สมาธิ และปัญญา ให้เป็นผู้ประพฤติดีทั้งทางกาย วาจา ใจ